

97 $\frac{3}{4}$

Helmonds Heem

Heemkundekring
Helmond
Peelland

**EIGENDOM
HEEMKUNDEKRING
HELMOND-PEELLAND**

**Uitgave van de Heemkundekring
Helmond - Peelland**

Opgericht 24 mei 1948

3-maandelijks tijdschrift

Abonnementen:

Mw. M. van Alphen
Van der Bruggenstraat 29
5708 CA Helmond
Tel. 0492 - 53 80 93

Redactie:

Jeroen v.d. Heijden
Gabriël van Neerven
Martin Philipsen
Sanne Vonk

Redactieadres:

Basstraat 48
5702 SH Helmond
Tel. 0492 - 55 18 47

Druk: Erwin Vane

**Kringlidmaatschap
incl. abonnement:**
f 37,50 per jaar.

**Abonnement zonder
lidmaatschap:**
f 32,- per jaar.

Uw bijdrage graag op
Postgiro 26 410 99 t.n.v.
Penningmeester HKK
Helmond-Peelland
Van Deutekomplein 80
5706 TJ Helmond

ISSN 0166-3585

HELMONDS HEEM

1997 Nummer 3-4

drieëntwintigste jaargang

INHOUD

REDACTIONEEL	109
VERKENNER BIJ DE WOLVEN	111
<i>Cor Gillhaus</i>	
DE NEUTRALE VERKENNERIJ	143
<i>Mien Dekkers-Sorber</i>	
De dorpsschool in de Meierij tussen 1648 en 1795	149
<i>Henk Roosenboom</i>	
JAAROVERZICHT 1997	157
<i>redactie</i>	
INHOUD HELMONDS HEEM 1997	163
<i>redactie</i>	

DE REDACTIE is niet aansprakelijk voor de inhoud van de geplaatste artikelen. Het redactieadres staat daarom open voor alle reacties. Ook kopij is daar van harte welkom. De redactie behoudt zich het recht voor artikelen in te korten of aan te passen. Kopij bij voorkeur aanleveren op floppydisk in Word of Ascii-formaat. Gebruik zo min mogelijk opmaak codes en géén WP-voet- of eindnoten. ADVERTENTIETARIEVEN: f 75,- voor een hele pagina, f 50,- voor een halve pagina. Bij langdurige plaatsing gelden andere tarieven. Inlichtingen en opgave bij de redactie, telefoon 0492 - 55 18 47. ALLE AFBEELDINGEN zijn - met vriendelijke toestemming - afkomstig van het gemeentearchief Helmond, tenzij anders vermeld.

REDACTIONEEL

Na in het vorige nummer uitvoerig stil te hebben gestaan bij de verkennerij in Helmond, komen wij daar in dit nummer nogmaals op terug. Ons lid Cor Gillhaus kwam als jongen kort na de oorlog bij de André de Thaye-groep. Van oktober 1946 tot en met juni 1947 heeft hij het dagboek van zijn groep bijgehouden en al die jaren zorgvuldig bewaard. Dit Helmonds Heem opent met deze 'bronnenpublicatie'. Met veel plezier laten wij u meelesen hoe jongens zich ruim een halve eeuw geleden vermaakten.

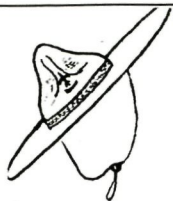
Van mevrouw Mien Dekkers-Sorber kregen wij een aantal foto's van de neutrale verkennerij uit de periode van net voor de Tweede Wereldoorlog. Drie daarvan drukken wij verderop af.

Hetgeen een goede aanleiding is om leden, lezers en onderzoekers op te roepen de resultaten van hun onderzoek of bewaar- of verzamellust ter publicatie aan te bieden. Allicht dat meer mensen geïnteresseerd zijn in wat u bezig houdt of hield.

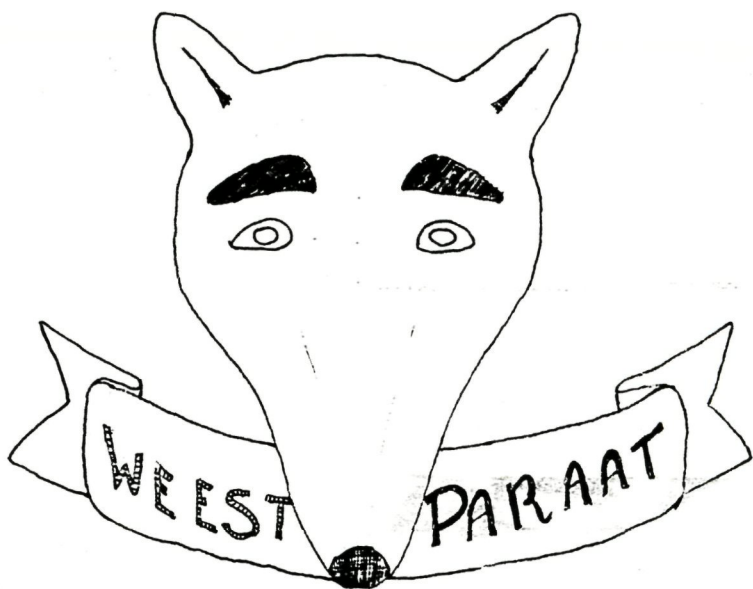
U krijgt dit nummer van Helmonds Heem door een aantal (persoonlijke) omstandigheden veel te laat in handen. Wij hopen echter dat het lezen van dit nummer de vertraging enigszins goed maakt en hopen snel met het volgende nummer te kunnen komen.

In afwachting daarvan eindigt deze aflevering van Helmonds Heem met een overzicht van wat op heemkundig gebied in 1997 zoal de aandacht trok. Dat blijkt meer te zijn dan misschien gedacht. Een reden temeer om de aandacht voor het plaatselijke verleden niet te laten verslappen. Anderzijds blijkt het onverminderd nodig (politieke) aandacht te vragen voor archeologie, monumenten, stadsbeheer en de samenhang daartussen. Hopelijk brengt de nieuwe gemeenteraad daarin de broodnodige verandering.

De redactie

. w o l v e n .

. v e r s l a g e n .

VERKENNER BIJ DE WOLVEN

Cor Gillhaus

Bij het opruimen van zijn zolder vond ons lid Cor Gillhaus het logboek van de wolvenpatrouille van de André de Thaye verkennergroep in Helmond. Cor Gillhaus was vlak na de Tweede Wereldoorlog leider van deze patrouille. Het logboek loopt van 2 oktober 1946 tot en met 7 juni 1947. In het logboek van de Wolven staan behalve van Cor Gillhaus verslagen van Jos Boshouwers, Joost Gieskes, Thieu Vissers en Huub van Dongen. Gillhaus zelf schrijft achteraf over dit logboek: "Dat geschrijf heb ik nooit lang volgehouden!"

Om te vervolgen: "Wij waren na WO II wel zowat de 'nieuwe' eerste verkennergroep. Ik was toen dertien jaar en mijn maten idem zo ongeveer. Die maten waren: Jos Boshouwers (later marineofficier), Toon Spapen, Joost Gieskes (ook marine-officier geworden), Rolf Roffelsen en Jan van Gotum."

Helmonds Heem neemt in het volgende artikel dit logboek over met een selectie van de daarbij behorende tekeningen.

Woensdag 2 oktober 1946

Vaandrig Claessen opent en een fijne avond zal weer beginnen? Na de opening krijgen we van den hopman een ernstig woordje over het een en 't ander. Maar bij dit ernstige woordje kregen we te horen dat onzen

vaandrig jarig was. Hierop brak dan ook een gejuich los. Na dit gemededeel kregen we 'n opdracht die luidde: de Wolven moeten vanaf café Grimmelt [aan de Steenweg, tegenover de aansluiting met de Kromme Steenweg] tot aan de winkel Albert Heijn alle lantaarnpalen tellen plus de etalage beschrijven van de fa. Will Niemann en Zn. Dit was zo gebeurd en in minder dan in twintig minuten waren we weer terug. Al gauw kwamen de twee andere patrouilles afzetten.

[Willem Hendrik Ferdinand Niemann was in de jaren dertig vertegenwoordiger van het installatiebureau Alberts en Kluft, waarschijnlijk aan de Smalle Haven B 38. Willem Niemann woonde tussen 1 september 1939 en 3 december 1946 aan Veestraat 35. Of hij daar ook zijn winkel had, is ons onbekend.]

➤ *Café Grimmelt aan de Steenweg rond 1925. We kijken in de richting van de Veestraatbrug vanaf de hoek met de Kromme Steenweg.*

Nu kwam de attractie nl. we kregen lektoetjes in de gaatjes en die moesten we verdienen door de 2 racen maar hoe die ging dat ben ik al lang vergeten.

Tegen half negen kregen we de sluiting die met 't oog op lektoeten wel een beetje jammer was. De vaandrig mag zo iets wel eens meer doen naar mijn meening.

Cor Gillhaus, PL [Patrouilleleider]

[Commentaar van vaandrig Claessen:] *Het begin is gemaakt, nu is het volhouden. Laat ieder patrouillelid medewerken, dat de verslagen op tijd gemaakt worden.*

Zaterdag 5 oktober

Na de opening kregen we al gauw te horen dat de troep gesplitst zou worden. Twee patrouilles, Arenden en Herten, gingen met de hopman mede naar 't Coovels bos terwijl de twee andere patrouilles, Wolven en Paarden, met vaandrig Claessen naar de Warande zouden gaan (gelukkig).

Wat gaan we doen? is de vraag. De hopman heeft het gauw genoeg gezegd nl. miniatuursjorhout voor de grote a.s. tentoonstelling. We vertrekken en komen in marstempo bij 't Loopke' aan. Nadat we er wat rond gezworven hadden zagen we een ontwortelde boom. Nou, daar zal wel iets bij zijn, dachten we. Dit was ook zoo. En we hebben dan ook de boom zowat 'geplukt'.

Toen we zo ongeveer verzadigd waren verhuisden we naar 't bos van Van Thiel Coovels (Aarle-Rixtelseweg). Hier was niet veel te halen. We zijn dan maar naar 'huis' gegaan, maar hebben eerst ons buikje verzadigd met de appels van de fa. Vissers en Zn.

Alles goed en wel, nu komen we op het hoofdkwartier en krijgen te horen "stokjes blijven hier, zijn voor de troep en er is niets bij dat van jezelf is." Dit ging er zóó maar niet in, maar bevel is bevel en 't bleef zo.

We hebben maar gesloten, het was weer gedaan voor vandaag.

Cor Gillhaus, PL

Woensdag 9 oktober

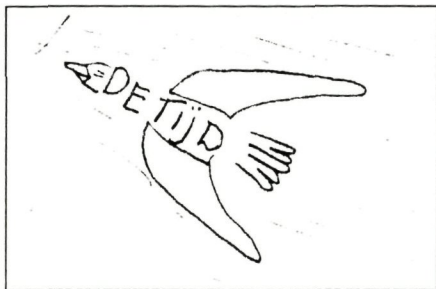
Van deze bijeenkomst is er eigenlijk niets te vertellen als een paar bijzonderheden nl. Rolf Roffelsen wordt vandaag ? jaar.

Ten 2e Frank Magis, de PL [patrouilleleider] van de paardenpatrouille, wordt vandaag geïnstalleerd als dokter of ik bedoel ambulance, een moeilijk insigne. Hij had mijns inziens wel een yell verdiend. De linkse vijf, Frank! [Verkenners geven elkaar de linkerhand.]

Vandaag echter maken we een begin met ons miniatuurwerkje en al gauw zijn we bezig. Af en toe breekt er wel 'ns 'n tumultje los met aria's van Rolf maar ja, voor een keertje geeft dat wel niet zo veel. Ineens klonk een fluitje en werd er gecommandeerd "ophouden, opbergen, klaarmaken voor de sluiting."

"Wat! Nou al?" wordt er van iedere hoek geroepen. Enfin niets aan te doen en we bergen op en sluiten. Wat vliegt de tijd toch 't lijkt wel of die vleugels heeft.

Cor Gillhaus

[Commentaar van de hopman:]
*Schrijf in 'n verslag eens wat
meer over je eigen patrouille.*

Zaterdag 12 oktober

Na de opening in het patronaat moesten we van de hopman allemaal naar buiten achter het patronaat. Daar werden de orders gegeven aan de patrouilleleiders. Terwijl de hopman alles aan de patrouilleleiders uitlegde, sneuvelde de stokken van Huub van Dongen en van mij, 'gedood' door de stok van Toon. De hopman zei: "Vanmiddag een nieuwe snijden." Daar kwam Cor aan. Hij zei dat we naar de hei gingen. Hij legde ons vlug het spel uit en toen vertrokken we. Toen we op de hei aankwamen legden we

hoeden (of baretten) en stokken bij elkaar en werden de plaatsen aange-
wezen. De Paarden en de Hertten zouden de heilige voorwerpen bewaken
en de Arenden en de Wolven moesten aanvallen. We namen allen onze
plaats in en toen begon het spel. Wij slopen allen met grote omwegen
naar de plaats waar de heilige voorwerpen moesten liggen (nl. de boom
waar de vlag aan was opgehangen) Nou! Het was onmogelijk om erbij te
komen. "Verdraaid," zei Toon, "Ze zwermen om die boom heen als bijen
om honing!" Er was ook geen doorkomen aan. Als je er toch probeerde te
komen stond opeens de 'Schel' voor je neus. Nou en tegen die kon er
geeneen op. Maar op 't laatst vielen we dan toch maar aan. Toen werd er
flink geworsteld en ook sommige dingen weggehaald. Daarna werd er
gesloten en gingen we naar huis.

J. Boshouwers 6

*Een stok moet stevig zijn, een steun, dus geen dorre bonenstaak!!
V[aandrig] Claessen*

Woensdag 16 oktober

Vandaag zou er verder gegaan worden met sjourren. Na de opening werd al
het hout voor den dag gehaald. Nu werd door iedereen het hout uitgezocht
wat hij de vorige keer ook had gebruikt. Er werden vlug wat stoelen
gehaald en nu werd er een aanvang genomen met het sjourren. Het ging
deze keer wel wat beter dan de vorige keer want alle patrouilles hadden
de vermaning van de hopman bij de opening in acht genomen.

De Paarden waren wel het verste gekomen maar die hadden ook thuis
gesjord. Zij waren met de blokhut al flink gevorderd en een toren plus een
vlaggemast waren al klaar. Maar de toren moest helemaal afgebroken
worden omdat het hout gedroogd was en de sjourringen dus los gekomen
waren.

Opeens moesten de Wolven en de Arenden in de andere zaal komen. Daar
werden we allemaal geblinddoekt met onze dassen en moesten tegen de
muur gaan zitten. Nu werden er allerlei voorwerpen doorgegeven die we

mochten bevoelen tot we wisten wat het was. Daarna moesten we de namen ervan opschrijven en sjorden we nog even.

Daarna werd er gesloten en gingen we naar huis.

J[os] Boshouwers

De Paarden maken dat. Wat maken de Wolven?

[Thieu Vissers noteerde op zijn 'voellijst': een flesje, dasringetje, een bos sleutels, een krijtje, een leren zakje met sleutels, een schrift, schouderlinten, dekenspeld, een doosje lucifers, een schaartje, een propje papier en een sjorhoutje.]

Zaterdag 19 oktober

Eerste werd er geopend maar daar was ik niet bij want ik kwam te laat omdat ik naar de stad geweest was. Toen Toon en ik aan het patronaat kwamen waren de Herten al verdwenen en kregen de andere patrouilleleiders net de opdrachten. We zouden eerst naar de stadsbrug moeten gaan en daar mochten we de brieven openmaken met de opdrachten. Daarin stond dat we eerst naar dokter Rood moesten gaan bij de St. Jozefkerk en daar verband halen en dan naar de schietbaan.

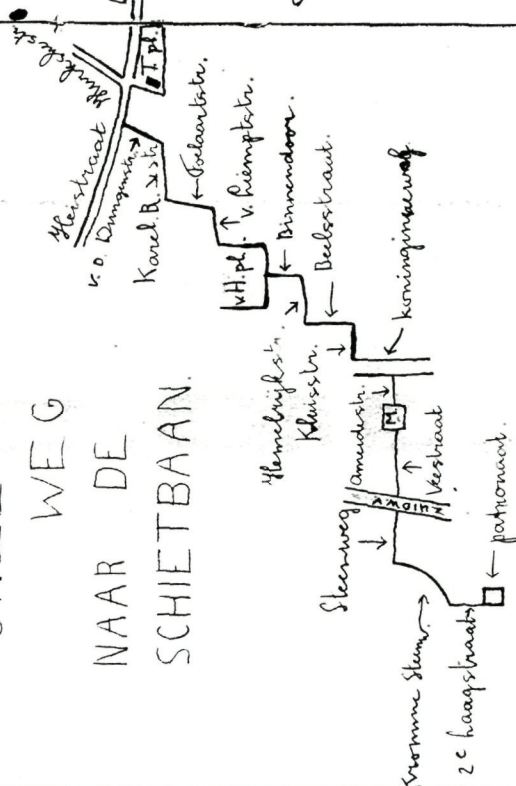
Toen we op de schietbaan aan waren gekomen, moesten we volgens de opdracht de zieken die er gevallen waren opzoeken en verbinden. De ene had zijn onderarm gebroken, de tweede zijn pink, de derde zijn been, de vierde was getroffen in de bovenarm en zo hadden ze allemaal wat.

Toen de verbanden gelegd waren werden ze bekeken en gekeurd door de vaandrig en de hopman en gingen we een spel doen. Eerst moesten we achteruit de heuvel op en af die eerst als kogelvanger dienst gedaan had. Dit wonnen de Arenden.

Daarna gewoon erop en op handen en voeten eraf, dit wonnen de Wolven! Daarna nog er gewoon opklimmen en naar beneden kopje duikelen. Hierbij waren we gelijk met de Arenden.

waarschuwing moeten gaan en daar mochten we de buurten openmaken met de opdrachten. Bij de brug mochten wij omme buig open en daarin stond dat we eerst naar Dr. Rood moesten gaan bij de St. Gonzeffkerken daar verband halen en dan naar de schietbaan.

ONZE WEG NAAR DE SCHIETBAAN.

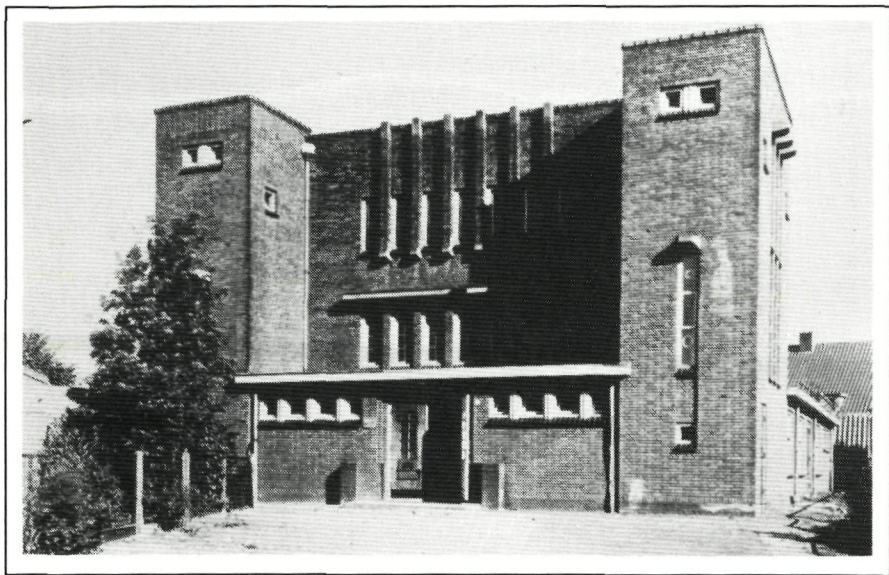
waren werden de
de vaandring en de h
een spel doen. Eers
de heuvel op en of die
dienst gedaan had!
Daarna gewoon er c
voeten en af, dit wonn
nog er gewoon op kli
kopjedenkelen. Hylie
de arenden. Daarin

terwijl de
hem moes
niet alle
dan wer
beetgepa

← kogelvangen.
SCHIETBAAN

winnen wij ook. Da
en gesloten. Waarb
de vaandring, nog wat
dat het een fijne mid
de vaandring, nog wat
de vaandring, nog wat

de vaandring, nog wat

➤ *Het patронаatsgebouw aan de 2e Haagstraat, waar onder meer de verken-
ners van André de Thaye hun thuisbasis hadden totdat zij in 1950 een eigen
blokhut aan de Binnendongen kregen. (fotograaf onbekend).*

Daarna moesten wij aanvallen terwijl de hopman en de vaandrig hem moesten verdedigen. Je moest niet alleen erop af gaan, want dan werd je bij handen en voeten beet gepakt en naar beneden gegooid. Nu, dit spel wonnen wij natuurlijk.

Daarna nog dat wij moesten verdedigen en de hopman en de vaandrig aanvallen. Dit wonnen wij ook. Daarna werd er gefloten en gesloten. Waarbij door de hopman en de vaandrig nog wat gezegd werd. We vonden dat het een fijne middag was geweest.

J. Boshouwers 6

De verslagen zien er keurig uit. V. Claessen

Woensdag 23 oktober

Ja, PANG! klonk het ineens in de holle ruimte van ons hoofdkwartier. De lichten gingen uit. "Wat eten we nu," dacht ik. Is het nou maar flauwekul of wat mag het dan toch zijn. Wij buiten aan het zoeken en eindelijk ja, daar had de vaandrig toch wat gevonden. Een brief met een opdracht voor de dieven.

Zij luidde zo ongeveer: breek in bij de Haagstraat Patronaatsgebouw. Steel op een of andere manier de documenten die zich daar bevinden. Na de inbraak zullen personen met verschillende wachtwoorden de documenten overnemen. Onze patrouille kreeg het wachtwoord 'Amsterdam.'

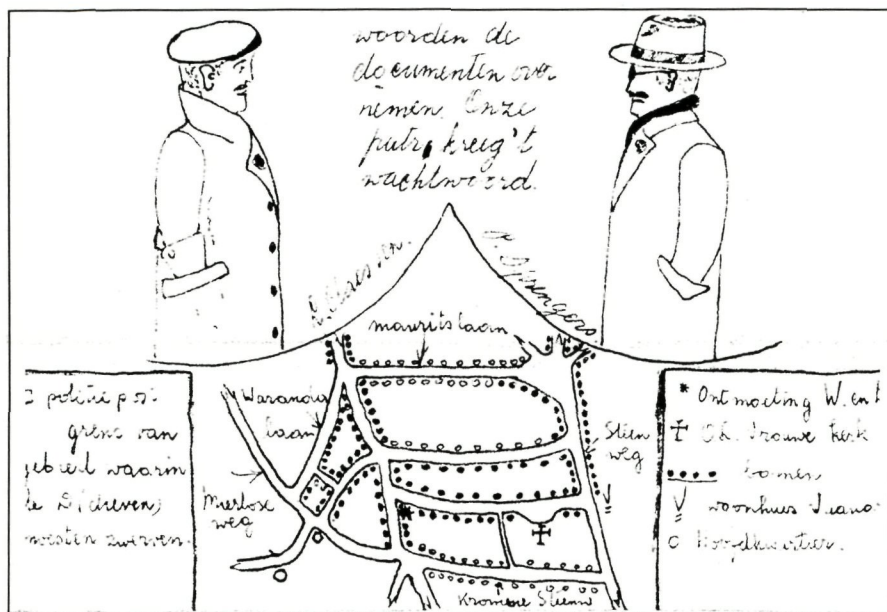
We moesten proberen de documenten van de twee personen afhandig te maken. Na plusminus twintig minuten rondgebaggerd te hebben, kregen we twee mannen in de gaatjes, die we niet erg vertrouwden, zo aan hun abnormale gekke snorretjes en kleeding te zien.

"Nou," zei Jos "ik waag het erop hoor" en ie fluisterde "Amsterdam." en meteen herkenden we een der personen ('n 'tommie in het wild') alias Leo Claessen. Nu, we hadden 'n document te grazen, basta!

We hadden nog wat gezocht maar daar 't nogal frisjes was zijn we maar naar 'huis' gegaan. Hier heeft de troep wat liedjes geleerd, zoals 'Wij zijn gebroeders.' Maar dit ging niet door! Omdat de troep zo vervelend was.

We hadden ook een gast vandaag, namelijk onze nieuwe vaandrig.

Cor Gillhaus.

Zaterdag 26 oktober

We zijn vandaag al heel wat keertjes 'gebroeders' geweest! We moesten namelijk na het openen gaan zingen, omdat we de vorige keer zo vervelend waren geweest. Maar nou ja, dat tijdstip behoort tot het verleden. Vandaag ging het goed. Zodoende waren we er ook al vlug vanaf. Nog een liedje in het 'Zwitsers' (hm, ik denk dat het moff... duits is!) Maar dat geeft niet.

Daarna gingen we naar 't Robuurveldje [Robur aan Kanaaldijk NW, waar nu *residentie Oranjerie* staat] om te handballen. Onder 't gaan natuurlijk weer een stokkengevecht van Toon tegen Jos. Maar nu moest Toon het verliezen. Zijn stok was wel niet helemaal kapot maar toch flink gespleten. "Nieuwe snijden, Antonius," zei de vaandrig. Daarna weer verder. Toen we er waren gingen we handballen, waarbij 't bij het wisselen 3 - 3 was.

Nu gingen we 'foebolle', onder gejuich van ons jongens. Dat was ons naar de zin. De aalmoezenier deed ook mee. Jan van Gotum vloog nog als

een razende tegen de aalmoezenier op. Verder valt er niets te vermelden, alleen dat we onder geweldig tegenspruttelen in 't Patronaat gingen sluiten.

J. Gieskes A[ssistent] P[atrouille] L[eider]

Woensdag 30 oktober

Toen we geopend hadden moesten we wel een stuk of 6 keer in formatie gaan staan. Om 't te leren zeker want we liepen zo door elkaar en schreeuwden zo hard, dat het wel nodig was, vond ik.

Eindelijk liet de hopman ons in de formatie staan. We moesten zo dicht mogelijk op elkaar gaan staan en dan met onze linkerhand de rechterhand van onze voorman vastpakken. Dan moest de achterste gaan liggen en zo ook de vijfde, vierde etcetera. We verloren dit spelletje omdat we niet op het beginsein gelet hadden.

Daarna was de hopman zo gemeen om vijf jongens uit ons midden te rukken en naar 'n ander vertrek te sleuren. Wat ze daar uitgespookt hebben, dat ben ik nog niet te weten gekomen. Ze zwijgen allemaal als 'n graf.

Wij gingen ondertussen ook iets doen. Nl.: We maakten 'n kring: ieder kreeg een nummer en als de vaandrig er een afriep moest die jongen de kring rondrennen en dan 't voorwerp dat erin lag pakken. (er liepen wel 3 jongens, er waren 3 groepen). We deden nu nog even stoeltrekken waarbij Joost Gieskes 2 x de 2e was en Peter Rondèl 1x de eerste.

Toen kwamen er een hele zooi senioren aan. Die kwamen zingen, zeiden ze. We schaarden ons rond de leiders en zongen, tenminste de meeste, zo goed als konden. 't Was in elk geval beter als een paar bijeenkomsten geleden.

Daarna werd gesloten. ('t is te hopen dat, wat de hopman over het voortbestaan van onze troep gezegd heeft niet uitkomt.)

Thieu Visser

Zaterdag 33 oktober [= 2 november]

We zouden vandaag zoals de bijeenkomst hiervoor was gezegd, hout gaan halen voor het kampvuur dat we morgen zouden hebben. 's Morgens voor troep had ik op 't fabriek een pendax wagentje gaan halen. [Weet een van de lezers wat dit is?] Omdat dit wagen niet door de deur van de patronaat paste moest ik buiten wachten en was ik niet bij de opening. Toen deze was afgelopen kwam Gieskes naar mij en zij dat we hout moesten gaan halen bij 't fabriek van Bezemer. Hij stapte achter in het wagentje en ik trapte aan. De rest is eerst naar het PNEN geweest, daarna na[ar H]heren en van daaruit weer naar het hoofdkwartier van de ...

Toen Joost en ik daar aankwamen (op het fabriek) laden we blokjes hout op. Keken het fabriek eens in en gingen weer terug. Eerst naar het patronaat. Hier was geen sterveling te zien. We meenden toen naar heren te gaan maar onderweg kwamen we de vaandrich tegen. Die tegen ons zei dat we naar het hoofdkwartier moesten. Daar aangekomen laden we af en brachten de pendax terug. De anderen gingen al naar het patronaat waar we sloten. Onder de sluiting werd verteld dat we morgen om zeven uur bij de brug moesten en dat we ons stil moesten houden en daarna smeerden we naar huis.

H. van Dongen 4

[Tussen 2 november 1946 (gedateerd als 33 oktober) en 26 maart 1947 staat geen enkele aantekening in het logboek.]

26 maart 1947

Eerst kregen we, zoals gewoonlijk: de opening! Daarbij werd door de vaandrig het spel uitgelegd. Het ging natuurlijk over Kooiman en nog zo'n ventje. Dat spel zouden we eerst vorige week doen maar toen

mochten we niet in de Warande. Er stonden een paar 'mennekes' in uniform. (Het mocht niet want een hert was. Dan maar terug. Toen gingen we in het patronaat maar wat 'foebollen' zoals Joost zou schrijven. Hierbij kreeg er nog een bijna een 'flaauw!!?!' oog. Wat een flinke knal gaf. Maar verder was er toch flink 'geschuift'. Rondel schopte zo ongeveer de zaal in mekaar. Zie tekening 2. En Rolf (tekening 3) verzamelde maar ballen.

We renden naar de Warande, zeker zo hard als een vliegmachine (wat stilstaat). Daar splitsten we ons in groepen. Ik ging met Toon en Cor. We zwierven de hele tijd door de Warand. Toen kwamen we eindelijk aan de vijver, daar waren fijne banen. Toen kwamen er nog een stel aan. Peter, Henk, Pieter, O!!! Niet meer. We gingen met z'n allen op weg. Toon vond nog een klapper, die we eens lekker lieten knallen. Ik kreeg nog een paar wagons sneeuw in mijn nek!! Ik hou er mee op, en ga maar even een goede daad doen! Bij het sluiten werden Jan en Jos eruit gegooid. Maar ik was ook zo verkouden!!

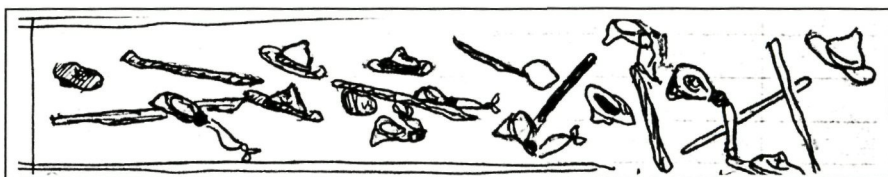
Jos Boshouwers

Zet a.u.b. je naam een beetje netter onder je verslag.

Woensdag 16 April

Dit was de eerste bijeenkomst van de patr. wedstrijden. Na de opening met inspectie werd direct een formatie aangegeven. Gek genoeg met hoed en stok erbij. We kregen spoedig te horen waarom dit zo was, nl. een estafette.

No. 1 moest na het startteken naar V[aandrig] Aerts lopen, daar zijn stok neerleggen, terugkomen, de 2de tikken en no. 2 weer zoals 1 en verder. Als no. 8 geweest was kwam de PL weer aan de beurt; maar dan om zijn hoed er neer te leggen. Was dit gebeurd, dan was de das de 'sigaar'. Al spoedig was er dan ook een ravage aangericht van stokken, hoeden en dassen.

Daarna kregen we een spel van V. Aerts. Een papiertje met morsetekens he-he.... Dat was zeker om ons te 'pesten'. Afijn, we ontcijferden ... maar wat een onzin stond er op: d n a y v // n i // e d //

Kijk eens aan, als je het omdraait heb je fatsoenlijke Nederlandse woorden. Maar we konden er nog niet uit wijs worden. De woorden stonden in een verkeerde volgorde.

Eindelijk hadden we het BERICHT 'Vijand in de buurt; vuren doven'.

Nu we vonden het 'vuur' in een oude menutiekist We ontdekten ook nog dat we no. 1 waren van dit spel.

Nu kregen we een kompas-estafette. Op een kaart stonden 15 no. in verschillende windrichtingen. De no. 1 (PL) vulde de windrichting in waar zijn cijfer bij stond. Dit was NO en zo vulde de APL bij het cijfer 2 de gewenste richting in etc. 't Was wel interessant. Nadat alles was ingevuld

meldden we af en kregen een papiertje met vragen er op. "Binnen 5 minuten inleveren" zei de V. Eerlijk gezegd we zagen niets meer en zijn blij geweest een vraag te hebben voltooid.

Hierna werd gesloten en konden we naar huis. We hadden voor vandaag 28 punten behaald en waren no. 1. Maar ... dit zegt nog niets voor de 1e dag. Dus volhouden.

Denkt steeds aan mijn devies: Den aanhouder wint.

C. Gillhaus

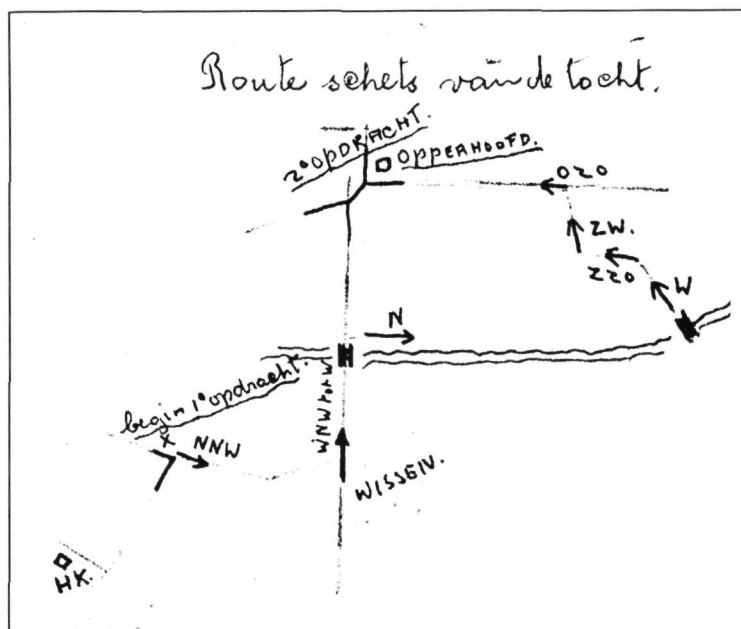
Zaterdag 19 April.

Bij de opening waarbij enkele van ons afwezig waren kregen we onze 1e opdracht en zoals men ziet een kompas tocht. Als eindpunt hadden we het opperhoofdshuis of te wel 't huis van de burgemeester van Stiphout. Hier kregen we een 2e opdracht "Brancard maken enz." (EHBO). Met onze zeer primitieve middelen sloegen we toch een goede figuur. Na de inspectie van Hopman Marsé over ons EHBO werk togen we op stap.

STAM DER HUILENDE WOLVEN

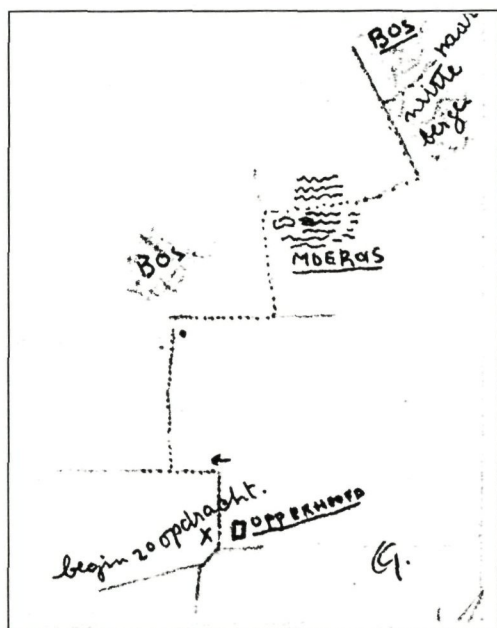
Ga naar hoek Mierloseweg 3e Haagstraat. N
Verder NNW, tot hogeweg, ~~WNW~~(tot W) tot bruggetje, langs water tot
volgende bruggetje, dan W, ZZO, ZW, tot Groteweg, OZO tot opperhoofd
nederzetting.
Meld je in de zijweg aldaar bij je eigen Opperhoofd, om verdere
instructies in ontvangst te nemen.

Goed Svoor.

Het kleinste lid der stam is gewond en kan niet verder lopen. Hij heeft een kniewonde en een wond aan zijn rechtervoet opgelopen alsmede een wonde aan zijn rechter elleboog. Verbind deze wonden en leg een Mitella. Maak een brancard om de gewonde te kunnen vervoeren. Vervoer verder danook het jongste stamlid op dit brancard, totdat er een medicijnman hem heeft genezen. Wanneer je klaar bent met deze opdracht, toon dan het brancard en de verbanden en vraag verdere instructies.

Toen we op een kruispunt stieten, zagen we een pijl liggen, die in linkse richting wees al spoedig moesten we een nauw rot weggetje in dat uitkwam op een wei. We zagen er P.G. en zijn er direct op af gelopen. Deze zei: "De zieke is genezen, gaat naar de witte vlakte in die richting." We kwamen weer op bekend terrein en lopen, wat je lopen kunt naar de witte bergen. Maar wat nu; geen man te zien als een leider van het kl. patronaat. Deze kwam dan ook spoedig op me toe en kregen ons derde berichtje. 't Was geheimschrift, maar oude kost. We hebben het bijna zo af kunnen lezen. De medicijnman waar over werd gesproken alias V. Claessen was blij ons te zien en zei, dat er al 2 stammen waren geweest. We ontmoetten de Arenden al gauw bij het

vennetje. Er werd een verbond gesloten (The Big Three) om de Paarden te vangen. Besloten werd dat men de V. gevangen zou houden zodat de Paarden hem niet konden vinden. Joost en ik zijn wijselijk genoeg geweest om eens bij 't ven te gaan speuren. We hoorden al gauw een verdacht gekraak in de dichte bosjes. We sprongen er op af en hadden 3 levens te grazen, waarbij er Joost een verloor. Te vlug naar onze zin werd 't eindsein gegeven.

Hierna sloten we op de heide. Dat 't een fijne dag was geweest hoeft eigenlijk niet gezegd te worden.

C. Gillhaus

Woensdag, 23 April.

Sinte Joris

Op deze dag, een grote dag voor ons, denken we het eerst aan moeder, werd door districtsaalmoezenier Lücker in de preek gezegd. De H. Mis werd door hem opgedragen. Na dit goede begin gingen we naar de St. Jozefschool waar geopend werd. Hopman Marsé hees de vlag en een andere hopman las de wet voor. Hierna werd de rode St. Jorishoofden uitgereikt die in de Kerk na de Mis gezegend was.

's Middags kwam onze groep tezamen op 't Pea Park waarvan we vertrokken naar de Stiphoutse hei. Hier deed men een spel 'n z.g. vlag

veroveren. Na veel geworstel hadden we ANDRÉ DE THAYE I gewonnen. Om 7.30 was er een kampvuur. Enkelen van onze patrouille kwamen te laat!! We werden vereerd met de aanwezigheid van districtsaalmoezenier Lücker. Na de opening van 't kampvuur werden de verslagen voorgelezen van de hordes, troepen en stam. Daarna werden de beloftes hernieuwt. Eerst die van de welpen, dan die der verkenners. De Sinte Jorisdag en 't kampvuur werden gesloten met 't 'Wilhelmus' en 'In manus tuas'. Na dit gedaan te hebben gingen we weg van de door vlammenrood beschenen vlakke de donkere nacht in. Naar moeders pappot.

C. Gillhaus

P.S.. Bij 't kampvuur kregen we het aloude zeer mooie St. Joris verhaal te horen, verteld door aalm. Lücker.

Zaterdag 26 April.

Gelukkig kwam de Staf een paar min. te laat, anders was de hele patrouille weer op de koffie gekomen. Afijn, na de opening gingen we naar het terrein waar we eerst een smokkelaarsspel gespeeld hebben. Dit is het bos dat tegenover de Stiphoutse molen ligt. Onderweg ging het al niet zo goed onder onze kereltjes. Nl. men had de liefelijke gewoonte gekregen de stokken tussen anderen hun benen te steken. Nadat ik ze al gewaarschuwd had, probeerde J[os] B[oshouwers] 't kunstje bij mij te lappen. Maar dit viel hem niet mee, want ik werd zo driftig, dat ik mijn stok naar zijn kopgedeelte slingerde. Doch hij pareerde ze en kreeg ze ongenadig hard op zijn hand. Hij was zo heldhaftig om m'n stok over een heg te gooien. Hierdoor ging de patrouille uit elkaar, maar eindelijk aangekomen op 't genoemde terrein werd geseind (.-.) Ik dacht dat het de P. van Paarden betekende, maar dit bleek het geval niet te zijn. Het was voor de PL's bedoeld. De Hopman vroeg wat we 't liefste hadden 'n vechtspel voor de patrouille wedstrijden of 'n competitie tussen de patr. onderling. 't Laatste werd natuurlijk gekozen omdat het voetballen ons zeer in 't bloed zit.

Tussen de voetbalwedstrijden waren natuurlijk 2 patrouilles, die niets te doen hadden. Hiertussen werd een wedstrijd georganiseerd in houtvuur

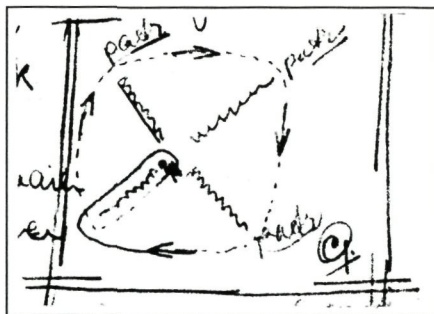
maken. Er werd geloot wie het eerst mocht voetballen. 't Waren de Arenden en de Herten. Voor ons Paarden en Wolven werd een touwtje gespannen, hieronder stapelden we een hoopje hout en staken het aan. Doch de Paardjes waren weer het eerste. We moesten opruimen. Na 'n tijdje konden we voetballen en 't ging er geducht op los. We wonnen met een 1-0 zege van de Paarden. We kwamen nu dus in de finale. De verliezersronde werd eerst gespeeld en er stond of liever er hing een touwtje tussen 2 stokken. Dit moesten we weer doorbranden. Dit wonnen we wonder boven wonder. De finale werd spoedig gespeeld. In de verlenging hebben we 2 goals gezet. En dus met 2-0 gewonnen. We waren dus 'kampioen' op 't voetbalveld maar met de patrouillewedstrijden niet. Na de finale gingen we sluiten. Na de sluiting kregen we nog een lesje van de hopman, dat hopelijk indruk heeft gemaakt op de onzen.

Stand P[aarden] 76 H[erten] 74 W[olven] 72 A[renden] 66

C. Gillhaus, PL

Woensdag 30 April.

Na de opening en inspectie, waarbij een onzer te laat kwam, werd al spoedig een formatie aangegeven. De PL's moesten aan de andere kant van 't lokaal een potloodje en papiertje neerleggen. In de formatie teruggekomen werd ons uitgelegd, waarvoor 't papiertje was. Namelijk ieder patr. lid moest een woordje op 't papier zetten, dat moest dan een fatsoenlijke leus of spreekwoord worden. De Herten waren, geloof ik, hier het eerste mee klaar. Wij hadden een goed spreekwoord "De appel valt niet ver van de boom". Hier op volgend kregen we de spaakrace, die als volgt te werk ging. De vier patr. vormden ieder een spaak.. No. 1 moest op 't fluitsignaal rechtsom draaien en om de patrouilles heen lopen (zie hiernaast). We waren niet zo'n snelle lopers (te laat komen!!), maar kwamen toch tegelijk met de Arenden en Paarden aan. Het derde spel was

een balspel. De Hertjes waren hier zo rap in, dat ze dan ook wonnen. Wij kwamen als no. 4 te voorschijn.

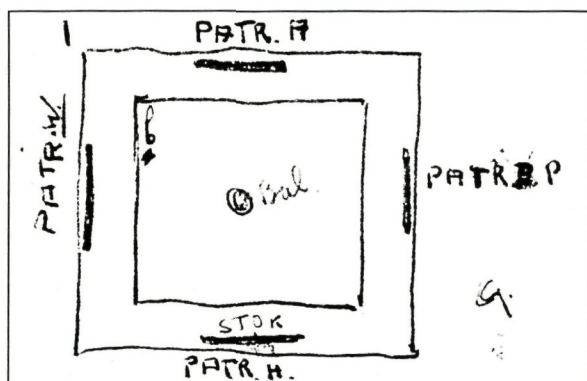
Spel no. 4 was een over-de-lijn-slag-bal-spel. 't Was een zeer interessant spelletje; de kunst was om de bal in 't midden over de lijn b. te slaan met de stok, die voor de patr. lag. Dit was een spel, waar grote behendigheid bij nodig was. De uitslag was als volgt:

W. 4x over de lijn

A. 3x " " "

H. 1x " " "

P. 0x " " "

We hadden nog maar 4 spelletjes gedaan toen we al gingen sluiten. We begrepen er niet veel van maar hoorden spoedig hoe de vork aan de steel zat. We moeten naar 't lof, want morgen is het 1 mei.

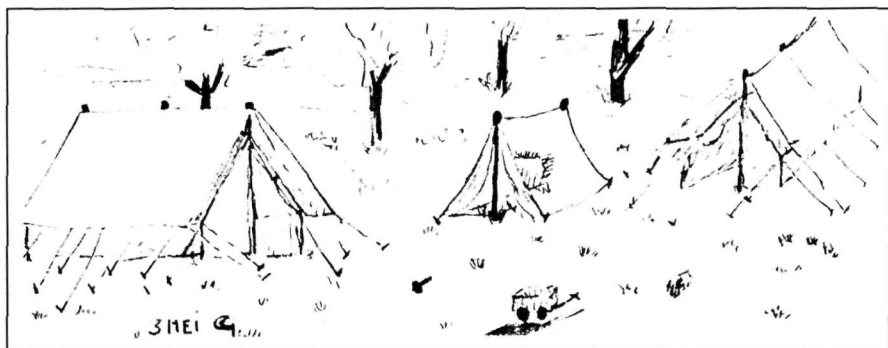
We eindigden dezen dag dus goed. C. Gillhaus

Zaterdag 3 mei.

Op het Pea park was het vandaag te doen. We moesten de tenten bij hopman Marsé gaan halen en op het bovengenoemde terrein opzetten, want we gingen voort zo op kamp en als we dan in een tent zaten, waar 't doorheen siepelde dan was dat niet erg plezierig. Daarom dus moesten we de tenten opzetten. Wij hadden er 3. Het was een heel werkje om ze goed op te zetten. Maar 't ging toch. 't Leek nadat alles klaar was of we in een Indianendorp zaten en de lust becroop ons natuurlijk om te gaan

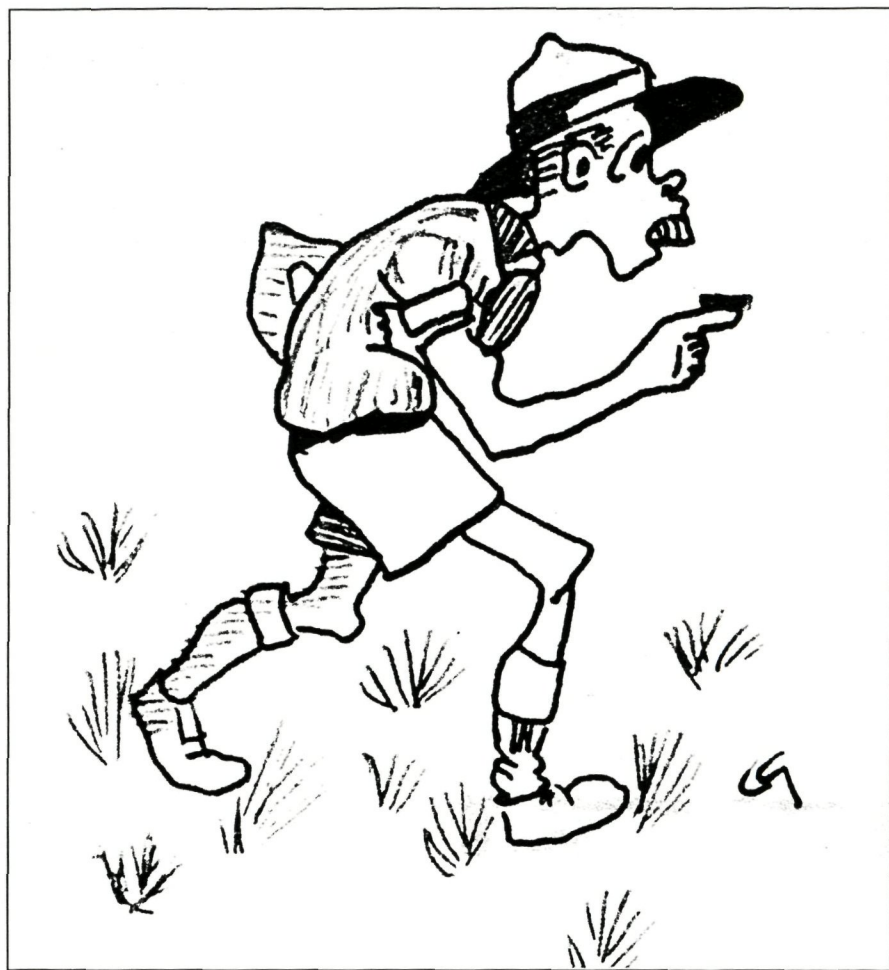
kamperen. Na 't opbouwen van de tenten gingen we wat voetballen. De Paarden en de Wolven contra Hert en Arenden. Het liep op een nulletje af. We gingen nu spoedig sluiten en afbreken. We brachten de tenten naar Hopmans zolder en gingen naar huis.

C. Gillhaus.

Woensdag 7 mei.

Na opening en inspectie kregen we een spel van V. Aerts nl. 't slangenspel. Nummer laatst moest een zakdoek in zijn kousen duwen. De anderen patr. moesten elkaars zakdoeken uit de kousen trekken. Door een grove stommitieit van onze no. 8 verloren we 't. Hierna kregen we een geldstukken race (zie tekening op pagina 132). We kregen een kwartje op onze wijsvinger en moesten 't tot een lijn verderop brengen, omdraaien en dan no. 2 enz. De --- werd geseind. Dus de PL's moesten bij de Hopman komen. We kregen een papier met de namen van 'n stuk of wat beroemdheden. Deze moesten we onthouden en daarna opschrijven wat voor soort beroep of iets dergelijks die persoon uitoefende. (zie tekening op pagina 133). Na dit tot een slecht einde te hebben gebracht werden we getraceerd op een race van V. Claessen. NL 2 patrouilles vormden een rij. 2 andere patr. een kring. De 2 patr., die een rij gevormd hadden moesten om de kring lopen, no. 2 aantikken etc. De jongens van de andere 2 patr. moesten een bal doorgeven. De kringjongens moesten 15x de bal rond hebben terwijl de anderen allemaal om de kring moesten lopen. Daarna gingen we sluiten.

We hadden een pechdag gehad. 't liep ons erg tegen en 't verwondert me niet als we onderaan staan vandaag.

C. Gillhaus

Zaterdag 10 mei

Geen troep vandaag vanwege 't kamp van de studiepatr.

Woensdag 14 mei.

Naar een artikel in de krant hadden we vanavond een spel. De PL's en APL's waren zoveel als ambtenaren van de CCD [Centrale Controle Dienst]. Die moesten er voor zorgen, dat er geen 'koeien' door het grensgebied kwamen.

De grens was 't Goorse Loopke van 't bruggetje achter de waranda tot en met 't bruggetje nabij 't kleine heitje. De boer die daar vlakbij woonde was de eindbestemming voor de koeien. Joost en ik hadden ieder een koe veroverd en onze jongen hadden ze allen naar boer Van der Heijden overgebracht. Door een prachtige list zijn ze er door gekomen. Ik had een koe, maar hoe was ik er aan gekomen!?? Ik had hem toch al had ik dan een kletsnatte boks. Onze patr. had 't er gelukkig 't beste afgebracht. 5 koeien werden door ons geïmporteerd.

In de buurt van de boerderij sloten we deze bijeenkomst.

H 142 W 130

C. Gillhaus

Zaterdag 17 mei.

De troep begon zoals gewoonlijk met de opening, waarbij onze hele patrouille op tijd was !!!!!!!!!!!

Bij de opening werd de stand van de patrouille wedstrijden bekend gemaakt. Wij stonden 2e met 130 punten. We zouden deze middag een groot buitenspel gaan doen, ook al regende het. Er werd spiertje getrokken, wie het eerst mocht vertrekken. Wij moesten het tweede vertrekken. Een kwartier na de eerste patr. kregen wij onze opdracht: "Ga zo vlug mogelijk naar sluis 8". We gingen overal door en over, in verkennerspas. Tot sluis 8. Daar kregen we van een voortrekker de opdracht: "Reken de inhoud van de sluis uit." Wij vonden er 3.000 m³ voor. Toen: "Eerstvolgend grintpad rechts in." We gingen er in. Toen kwamen we bij een kapotte brug; hier moesten we met een vlot over het Eindh[ovens] kan[aal] bomen. Toen we aan de overkant kwamen, hadden we ongeveer allemaal natte voeten. De vaandrig begon toen te seinen. Op een paar letters na ging het goed. Hij seinde: Ga in w. richting tot volgende brug. Daar stond V[aandrig] Cl[aessen]. We moesten de hoogte van een boom en een pijler schatten. Wij vonden er 15 en 5 meter voor.

Toen overal tussendoor en over zandpaadjes tot de hopman. We moesten op de kaart lopen (fig. pag. 136). Daar moesten we een fles aan een touw in een boom opgehangen, kapot gooien. Toen we hem na lange tijd hadden viel er een briefje uit. Inhoud: "Vraag begin spoor." Dat lag bij een paar bomen. Een eind verder een mik met stok en een eind verder weer, maar nu met gras en een draadje. Toen een rolletje papier met erop: "Goed Spoor" en: "Hak er op in."

Waarop wisten we niet. Een paar honderd meter verder een pijl van paddestoelen. Toen een mik met stok, een pijl van riet. Daarna weer een mik met stok, gras e.d. Toen op een wei een paaltje met een mik en stok met draadje, toen een pijl in 't zand, een kei met een pijl van houtjes etc., zie figuren. Toen op 't laatst een pijl van gras, die over de Loop wees. We trokken allemaal kousen en schoenen uit en baaiden door de Loop. Behalve F. Spaapen, die werd door Thieu V[issers]. erover gedragen. De hopman en Jansen sjouwden de aalmoezenier erover. Toen moesten we nog een ½ liter water koken op een houtvuurtje en per patr. sluiten. Dit ging niet zo prima. Het verwondert me niets als we onderaan komen.

Jos Boshouwers 6

W[olven] 4 met 165 punten.

Ze er goed

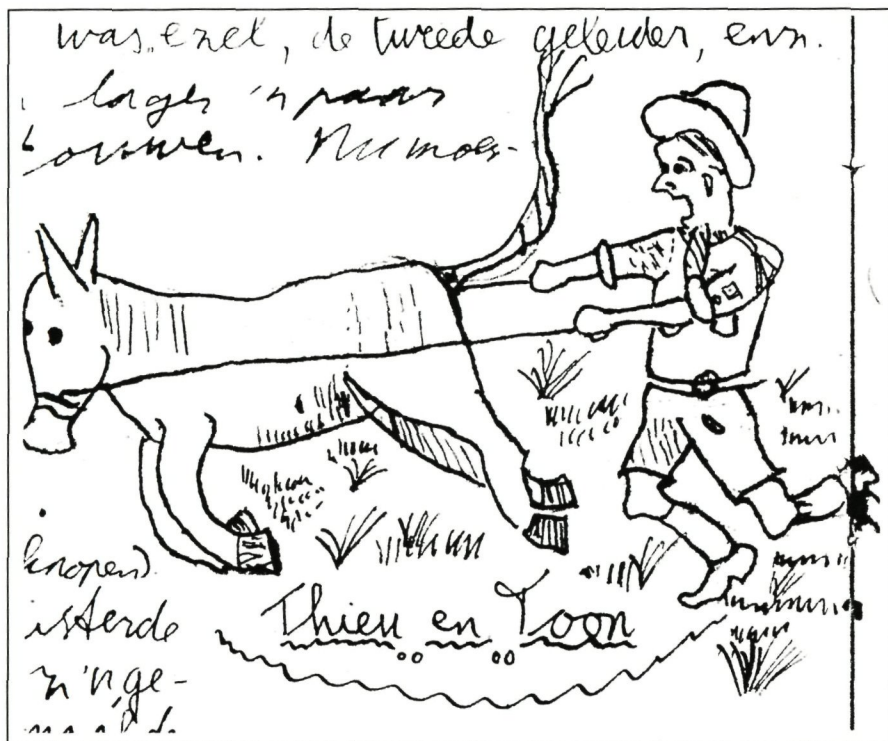
Woensdag 21 mei

We beginnen dan maar weer te schrijven met 't zeer in gebruik zijnde zinnetje in de verslagen: We openden om 19.00, 2.30 of zoals 't ons in de kraam te pas komt. Nadat we gebeden, de vlag gehesen hadden, kregen we weer inspectie. Van de Wolven werden er twee naar huis gestuurd, omdat er 'n paar kousenflossen, 'n baret en 'n stok ontbraken. Toen Thieu en ik (want die waren 't) terugkwamen, waren de anderen al met een spel bezig. NL. dat men per patrouille 'n stok naar elkaar over moest gooien. Wie van de patrouille het 't beste kon, moest bij de jongens van de andere patrouille en wie daarvan over bleef was winnaar.

en: 'Stak er op in.' Waaron wisten we niet
 Een paar honderd meter verder
 een pijl van paddestoelen
 toeneen mik met stok,
 een pijl - riet. Daarna
 weer een mik met stok,
 gras e. d. Toen
 op een ~~soy~~ wei een
 paaltje met een mik en
 stok met draadje toen
 een pijl in 't hand, een
 kei met een pijl van
 houtjes etc. nie figurin
 toen op 't laatste een pijl van
 gras die over de loop wees.
 We trokken allemaal
 kousen en schorten uit
 en baaiden door de loop.
 Behalve F. Spaapen, die
 werd door Thien. V. eroven
 gedragen. De Hopman en
 aalmoernier er over.
 Toen ~~de~~ moesten we nog
 een 1/2 liter water koken op
 een houtvuurtje per patr.
 sluiten. Dit ging niet zo
 prima. Het verwondert me
 niets als we onderaan komen.
 Jos Boshouwers. 6.

met 165 punten.

Gericht. van aalm. bij
 overschouwen der loop.

Hierna kregen we weer 'n ander spel. De eerste van de patrouille was 'ezel', de tweede geleider enz. 'n End verder lagen een paar stokken en touwen. Nu moesten de geleiders aan de ezel 'n touw vastknopen en bij elke ezel 'n andere knoop. (zo kregen we 4 knopen). 'Ezel' Thieu luisterde niet goed naar z'n geleider Toon en maakt gekke bokkesprongen. Na dit spel moesten we sluiten. Hierbij werd Piet Smit en 'n jongen van Driessen (z'n voornaam ken ik niet) geïnstalleerd. Hierover zal ik maar niet nawijden, want een rechtschapen verkenners weet wel hoe dat gaat. Ik hou nu op met schrijven, want ik moet gauw naar bed.

J. Gieskes, APL.

Zaterdag 24 mei

Deze bijeenkomst had veel uit te staan met bloemen e.d. Dit was dan ook zo, want na de opening kregen we een kaart onder ons neus met de opdracht om naar 't Kulekesvenneke te gaan. Tevens kregen we dan nog een 'bij'-opdracht, nl. bloemen en planten zoeken en die woensdag voorzien met namen inleveren. Na $\frac{3}{4}$ van de tocht afgelegd te hebben, raakten we verdwaalt, ergens in de bossen. Dat gaf aanleiding tot een kankerconcert, gegeven door meer dan de helft van onze patr. Men vond 't een neptocht; de hopman werd uitgemaakt voor alles wat niet mooi meer was. Eindelijk na veel zoeken, kwamen we aan 't Laagdalenven uit, waar we de Paarden en Arenden ploeterend in het welkome nat zagen.

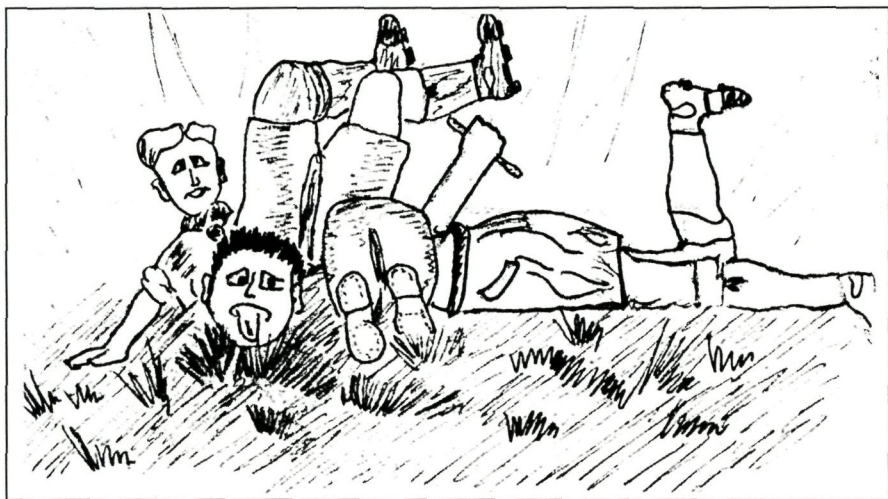
De boze bui van enkele van ons werd hier gelukkig een beetje afgekoeld. Er werd gelegenheid gegeven tot 't aftekenen van het 1ste klasse zwemmen. Ik had er gebruik van gemaakt. Na 'n tijd gezwommen te hebben, vertrokken we naar de Stiphoutse weg, waar we bij 't Kruisbeeld sloten.

C. Gillhaus.

Op dinsdag 27 mei zijn we naar Aarle-Rixtel op bedevaart geweest.

Woensdag 28 mei

We begonnen met het openen. Daarna moesten we onze schoenen uittrekken en onze voetbalschoenen aantrekken. Dit werd door de Herten gewonnen. Wij waren 't laatst. Daarna kwam de hopman in het spel met klosjes. Ieder van ons moest één klosje zien te krijgen. Het kostte ons heel wat moeite om er aan te komen. Maar 't ging toch wel. Toen moesten we lichaamsoefeningen doen, maar midden onder de oefeningen ging het fluitsignaal en de bende stormde op de klosjes. Dit was het tweede deel van het spel. Het eerste deel was zonder lichaamsoefeningen.

H. Koppers kwam het eerste aan en pakte het hele bosje klosjes en deelde deze aan de (patroelje) patr. uit. De rest gooide hij maar weg. Dit gelde natuurlijk niet en dus opnieuw.

Daarna gingen we voetballen. De aalmoezenier had nieuwe voetbalschoentjes aan. En daarom had hij er geen een gezet. De partijen waren.

Alm[oezenier] + V[aandrig] C[laessen] + Paarden + Wolven: 1 punt;

V[aandrig] A[erts] + Arenden + Herten: 3 punten.

Daarna Installatie en sluiting.

Zaterdag is er geen staf, zei de hopman. De staf gaat naar de Kampoeelan, de PL's moeten voor staf spelen. Maar een beetje voorzichtiger zijn, als de hopman vroeger is geweest, want die had iemand in zijn teen gekapt. Na ons saluut voor Chr. en Maria gingen we naar huis.

H. Gillhaus, Wolven 7

31 Mei, zaterdag

Geen troep vanwege

de

KOEMPOELAN

Verslag van woensdag 4 juni.

Na de opening gingen we naar de Stiphoutse hei.

Dit was de eerste keer op een woensdagavond.

Bij 't venneke aangekomen, gaan we ons verkleden en al direct zagen we een aantal naakte poedels. Het spel werd nu uitgelegd.

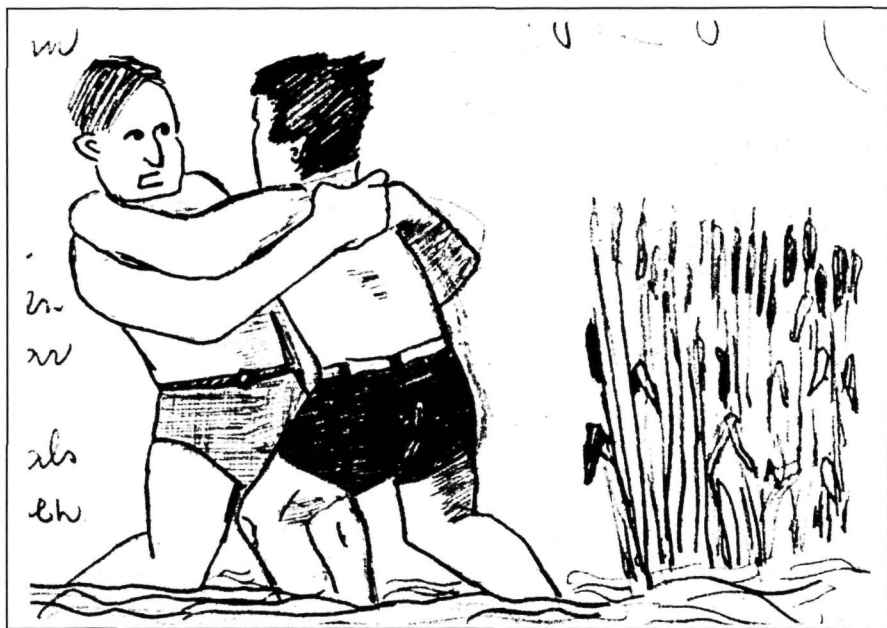
Overal in 't ven lagen blokjes hout, dit waren monsters voor olie, maar er waren ook blokjes bij die tijdbommen waren. Maar welke, dat wisten we niet. Op een fluitsignaal van de vaandrig vlogen we 't water in. Ik had er al een hele hoop te pakken en ik smeerde hem maar gauw. Ik was evenals de anderen van ons Peet Rondel, zowel letterlijk als figuurlijk te glad af. Bij 't eindsignaal werd 't nummer gezegd van de tijdbommen. Ondanks de vele tijdbommen hadden we toch de meeste oliemonsters. 't Was maar een flauw spelletje, maar we hebben er toch allen enthousiast mee gespeeld.

C. Gillhaus.

Zaterdag 7 juni

We openden bij Heren in de tuin en kregen een opdracht van Maalstraat enz. Dit moesten we natuurlijk uitbomen, wat dat was. We hadden 't gauw gevonden:

'Maal'str = Molenstr.

IJzeren Rosweg = Spoorweg en langs Groot Slachterij = slachthuis tot Rooseindse hoeve.

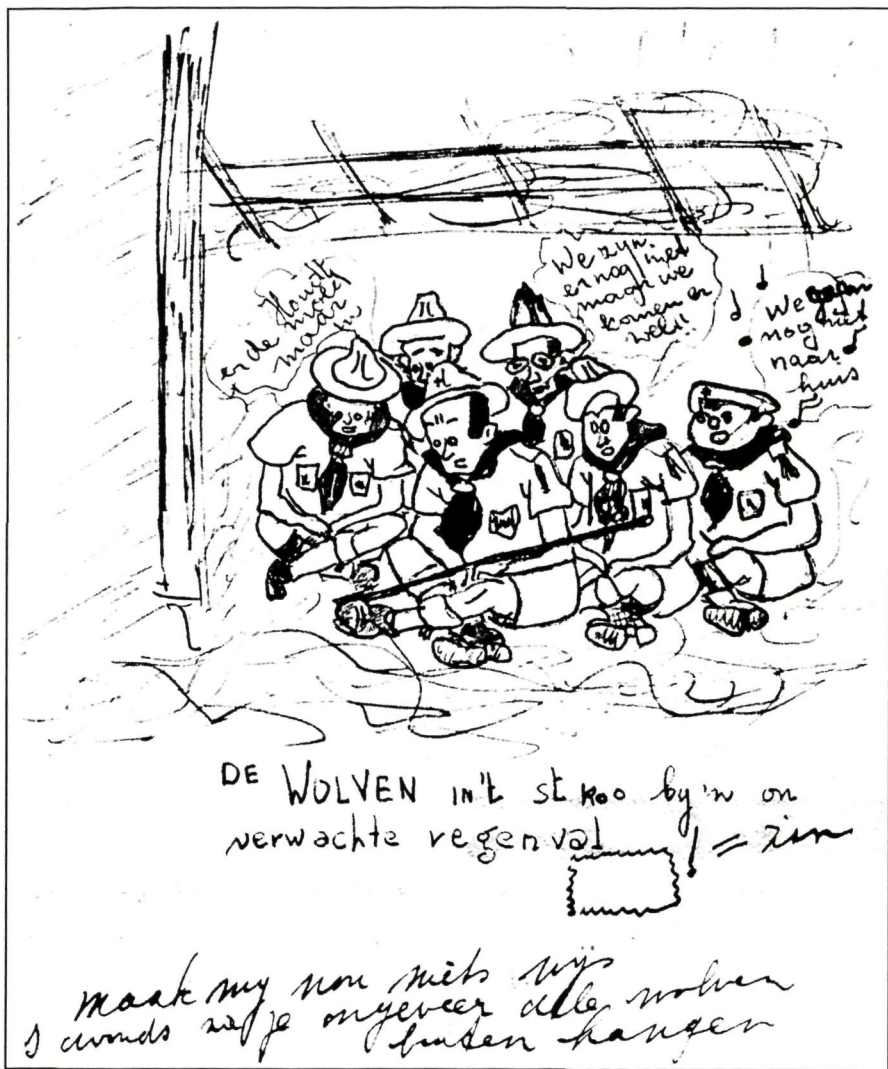
Met 't laatste hadden we enige moeite om 't te vinden. Maar eindelijk was 't zover.

De Wolven in 't stroo bij 'n onverwachte regenval.

Wegens repetities geen tijd (! = zin) gehad om verdere verslagen te maken.

Maak mij nou niets wijs. 's avonds zie je ongeveer alle wolven buiten hangen. Haal zo vlug mogelijk de achterstand in. Doorzetten. Je bent met je verslagen op de goede weg. Straks is het jammer, dat er een maand tussen uit is.

Keep smiling

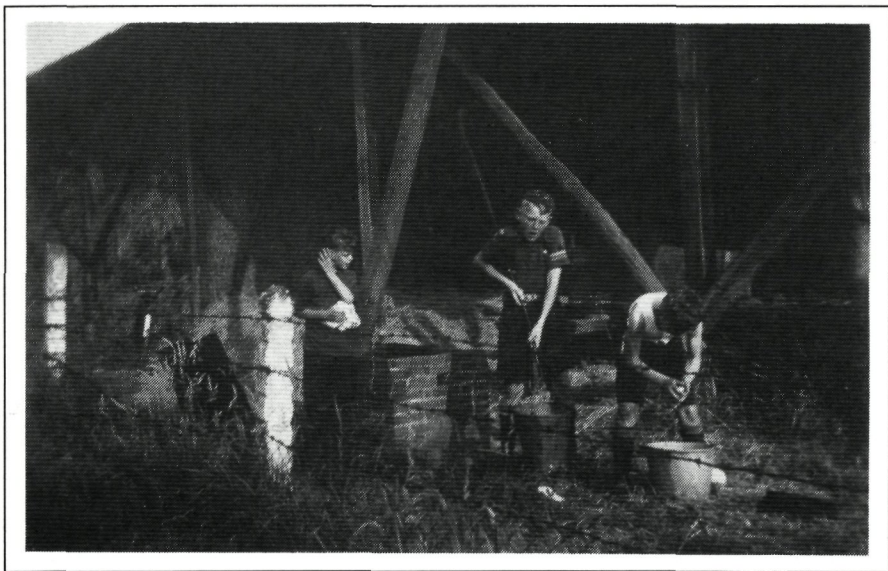

En met deze opmerking eindig het dagboek van Cor Gillhaus en zijn verkenner-vrienden.

DE NEUTRALE VERKENNERIJ

In vervolg op het artikel *Van patronaten, padvinders en verkenners; Schouting in Helmond tot 1945* van Harry Löring, kregen wij van mevrouw Dekkers-Sorber een aantal foto's van de neutrale scouting in Helmond. Mevrouw Dekkers, toen nog Mien Sorber, was balou, hulp van Akela Els Molijn. Drie foto's drukken wij hierbij af, allemaal uit 1936, het eerste jaar dat de groep compleet was, met welpen en verkenners.

De leden van de neutrale Nederlandse Padvinders Vereniging in Helmond speelden op 't kleine heitje in Stiphout. De welpen hadden hun clublokaal onder meer boven kolenhandel Jacobs aan de Molenstraat. [Wie weet hier meer over?] Twee foto's zijn genomen tijdens een welpenkamp in Helenaveen en laten de ochtendwas en 'de horde trekt uit' zien. Op de groepsfoto poseert de hele NPV-groep. Van het kamp van juli 1936 kregen wij een fouragelijst die wij verderop eveneens afdrukken. De lijst geeft een indruk van de prijzen en benodigdheden van een welpenkamp in die tijd.

Mevrouw Dekkers kent lang niet alle namen meer van de mensen op bijgaande groepsfoto. In ieder geval zien we op de achterste rij van links naar rechts: hoofdleider van de padvinders Du Pré, NN, Pieter Fentener van Vlissingen (+ 1944), Roes Kollewijn, NN, NN, Joop Verwey, Jan Fentener van Vlissingen, Louis Bienfait en Marie Spierings. Op de tweede rij van achteren staan leidster Jaspers uit Beek en Donk, Mien Sorber zelf, zesde van links Ben Kam, zevende Ton Smit en daarnaast akela Els Molijn. Helemaal rechts staat Jan Herman Fentener van Vlissingen. Knielend onder meer Karel Breithard als tweede van links, daarnaast Bert Hoogenboom (+1944) en Ed Wolsink. Zittend vooraan als tweede van links Pieter Lambrechtsen (+ 1997), vierde Pieter ter Steeg, zesde ? Welmerink, vijfde van rechts Eduard van de(r) Griendt, vierde van rechts ? Hoogenboom met naast hem Errie [Ernst Paul, geboren 1924] Fentener van Vlissingen.

Voor meer details over de oprichting van de NPV zie verder pagina 60 sq van Helmonds Heem 1997 nummer 1-2.

Fouragelijst.

<u>SLAGER.</u>	25/7	3 pond varkenslappen	f. 1.98
	3	" soepvleesch	" 1.32
	29/7	3 " gehakt	" 1.35
			f. 4.65

<u>KRUIDENIER.</u>	25/7	2 Ko. zout	f. 0.20
		1 pak Custard	" 0.18
		3 Ko. suiker	" 1.35
		1 pond choc. poeder	" 0.94
		1 " rijst	" 0.08
		1 " griesmeel	" 0.14
		4 ons rozijnen	" 0.20
		1 pak thee	" 0.22
		3 pond boter (Blue Band)	" 1.68
		2 koeken (ontbijt)	" 0.52
		2 potjes jam	" 0.56
		1 pond choc. strooistel	" 0.25
		1 pak H.O.	" 0.48
		1 blik appelstroop	" 0.30
		1 " petroleum	" 0.32
		1 flesch spiritus	" 0.26
		1 blik koekjes	" 1.60
		1 pak zeepoeder	" 0.10
		1 potlepel	" 0.20
	27/7	1 pond vermacelli	" 0.08
		1 pak thee	" 0.22
		3 pond boter	" 1.74
		1/2 " meel	" 0.04
		1 pak maizena	" 0.10
		1 potlepel	" 0.20
		1 pond pruimen	" 0.24
		1 flesch limonade	" 0.65
		2 ontbijtkoeken	" 0.52
		2 potjes jam	" 0.56
		2 pakken H.O.	" 0.52
		2 Ko. suiker	" 0.90
		1 pak lucifers	" 0.10
	28/7	2 fleschjes puddingsaus	" 0.44
		2 pond suiker	" 0.45
		2 pakken Custard	" 0.36
		1 1/2 pond rijst	" 0.12
		1/2 " choc. strooisel	" 0.13
		2 pannenschuurdors	" 0.12
		1 tube zebraline (kachelpoets)	" 0.10
	29/7	1/2 pond boter	" 0.29
		4 eieren	" 0.16
			f. 17.62

BAKKER.

25/7	2 wit, 2 bruin	f. 0.94
	4 " , 3 "	" 1.60
27/7	3 " , 2 "	" 1.19
28/7	3 " , 2 "	" 1.19
	1 pond kaas	" 0.26
29/7	1 wit, 1 bruin	" 0.47
	1 pak beschuit	" 0.11
		f. 5.76

BOER.

25/7	8 L.melk	f. 0.56
	6 1/2 Ko. aardappels	" 0.27
	wortels en selderei	" ----
	boontjes	" 0.15
27/7	9 L. melk	" 0.63
	28 eieren	" 1.12
28/7	5 L. melk	" 0.35
	4 " "	" 0.28
	3 Ko. aardappels	" 0.08
29/7	3 L. ondermelk	" 0.04
	3 1/2 L.melk	" 0.25
		f. 3.73

DIVERSEN.

	Heenreis trein	f. 4.--
	Kar	" 0.50
	Auto	" 1.50
	Terugreis auto (Helena- veen - Deurne)	" 3.--
	Trein Deurne-Helmond	" 2.50
	13 repen choc.	" 0.65
	Kampvuurhout	" 0.25
	Taxi zwembad	" 0.75
	Food	" 0.30
	Nota Khristmann (Verband- trommel en huish. art.)	" 3.94
	Vaard. enschoensmeer	" 0.30
	Telefoon Mr. Fens en Hr.	"
	Verkouteren	" 5.84
	Vracht pannen	" 0.30
		f. 18.53

RESULT.

Slager	Totaal	f. 4.65
Kruidentier	"	" 17.62
Bakker	"	" 5.76
Boer	"	" 3.73
Diversen	"	" 18.53
	Totaal generaal	f. 50.29

30 Juli 1936.

➤ *Een meester geeft een kind met de plak op de dorpschool van Jan Steen, geschilderd rond 1650.*

DE DORPSSCHOOL IN DE MEIERIJ TUSSEN 1648 EN 1795

Henk Roosenboom

Over het plattelandsonderwijs in de zeventiende en achttiende eeuw is nog maar weinig geschreven. De meeste boeken over onderwijs gaan over de situatie in de achttiende en negentiende eeuw, waarover veel meer informatie beschikbaar is. Ook over de Latijnse en Franse scholen die bestemd waren voor de elite is in de loop der jaren een en ander bekend geworden.

De dorpsschool in de Meierij van 's-Hertogenbosch van 1648 tot 1795 van gemeente-archivaris Henk Roosenboom brengt daarin verandering. Dit boek behandelt het onderwijs dat de gewone mensen op het platteland kregen; zoals de titel al zegt in de Meierij van 's Hertogenbosch. Het begrip Meierij wordt hier gebruikt in historische zin: dit wil zeggen dat bijna geheel oostelijk Noord-Brabant daaronder valt.

Vaak vergelijkt de heer Roosenboom de situatie in de Meierij met die in andere gebieden. Dat is vooral het geval met het gewest Utrecht en het Spaans gebleven, later Oostenrijks geworden deel van het hertogdom Brabant dat thans tot België behoort. Het boek is de weergave van het onderzoek dat de heer Roosenboom gedaan heeft om de titel van doctor in de letteren te verkrijgen. Op 16 september 1997 gebeurde dat in Nijmegen. De promovendus hield daarbij een met dia's geïllustreerd verhaal waarvan wij hier de essentie overnemen.

Negatief geoordeeld

Over het dorpsonderwijs in de 17e en 18e eeuw is heel lang negatief geoordeeld. Een schilderij van Jan Steen uit 1670 (pag. 150) lijkt hiervoor een bewijs te zijn. We zien een gigantische chaos in de klas: overal zitten,

staan en liggen kinderen. Sommigen zijn aan het lezen en schrijven maar de meesten doen heel andere dingen. Temidden van deze wanorde zitten de schoolmeester en zijn vrouw, schijnbaar in alle rust, zonder zich veel om hun woelige omgeving te bekommeren. De conclusie dringt zich op: onderwijs dat in zo'n chaotische omgeving wordt gegeven kan nooit veel hebben voorgesteld...

Ook in Noord-Brabant lijkt het onderwijs in de dorpen dramatisch slecht te zijn geweest. Zo schreef ds. Stephanus Hanewinkel omstreeks het jaar 1800 dat de opvoeding en het onderwijs in de Meierij, vooral onder de boeren, zeer verzuimd werd. Slechts weinig mensen konden lezen en nog veel minder konden schrijven.

➤ *De dorpsschool van Jan Steen geschilderd rond 1670: de kinderen zijn met van alles bezig behalve leren.*

De predikant staat met deze opmerking niet alleen. Ook moderne historici hebben bevestigd dat rond het jaar 1800 meer dan de helft en in sommige plaatsen meer dan 60% van de mensen op het platteland hun naam niet

konden schrijven. De vraag is echter in hoeverre dit ongunstige beeld juist is. Was het plattelandsonderwijs werkelijk zo slecht en waren de onderwijzers echt zo lamlendig en de resultaten zo bedroevend? En wat vonden de ouders daar dan van?

Uitgebreid netwerk

Om een antwoord op die vragen te krijgen, heb ik eerst onderzocht hoe het volksonderwijs in de dorpen van de Meierij was georganiseerd. Hierbij stelde ik vast dat de Meierij een uitgebreid net van scholen bezat.

➤ *Interieur van een dorpsschool in de zeventiende eeuw door Adriaan van Ostade (1610-1684).*

Elk dorp had een eigen dorpsschool en soms zelfs verschillende scholen. Het waren meestal eenvoudige gebouwtjes, een beetje zoals een schilderij van Adriaan van Ostade laat zien.

Bovendien had de overheid, de Staten-Generaal, al in 1655 een schoolreglement uitgevaardigd, waarin het onderwijs ten plattelande tot in de puntjes werd geregeld. Wel moesten de schoolmeesters protestants zijn maar dit was overal in de Republiek der Verenigde Nederlanden het geval.

Onkunde en suffigheid

In het verleden is dikwijf gezegd dat het slechte onderwijsresultaat het gevolg was van de onkunde en de suffigheid van de schoolmeesters. Verder zou het feit dat zij protestant waren, ertoe geleid hebben dat zij geïsoleerd stonden in de dorpen en om die reden geen kinderen in de klas kregen.

➤ *De boerenschool, ets van L. Scherm, eind 17e eeuw.*

Welnu, dit bleek bijna overal onjuist. In verreweg de meeste gevallen waren de schoolmeesters helemaal niet suffig. Vrijwel altijd waren ze

redelijk tot goed geïntegreerd in de katholieke dorpsamenleving. Zij behoorden in feite tot de dorpselite, zeker intellectueel, maar ook financieel-economisch. Veel schoolmeesters maakten carrière, werden dorpssecretaris, drossaard of notaris. Op een schilderij dat Jan Horemans de jongere maakte aan het einde van de 18e eeuw, is de schoolmeester dan ook afgebeeld als een gedistingeerd heerschap.

Bovendien werden aan de schoolmeester behoorlijk hoge eisen gesteld wat betreft zijn bekwaamheid en vooral zijn gedrag en manier van leven. En al bestonden hier en daar schoolmeesters die tekort schoten, de meesten voldeden heel redelijk aan deze eisen.

Geen leerplicht

Als het slechte onderwijsresultaat niet geweten kan worden aan de organisatie van het onderwijs en ook niet aan de individuele schoolmeesters, komt de vraag naar boven waar dit dan wel aan kan hebben gelegen. Misschien aan de manier van lesgeven, de didactiek? Op de schilderijen van Jan Steen en Adriaan van Ostade zag u al dat geen sprake was van klassikaal onderricht.

In feite kon dit ook niet, omdat nog geen leerplicht bestond. Kinderen bezochten onregelmatig de school. De onderwijzers hanteerden daarom een individuele leermethode. De kinderen kregen allen een eigen taak, leerden die in hun eigen tempo en zeiden een paar keer per dag het geleerde op bij de lessenaar van de meester. Als iemand zijn les niet naar behoren kende, kreeg hij een paar tikken met de zo geheten plak op de handen, zoals te zien is op het schilderij van Jan Steen aan het begin van dit artikel. Dit overhoren was het eigenlijke didactische moment in het leerproces. Meestal ge-beurde het met drie leerlingen tegelijk.

Wat kregen de kinderen eigenlijk te leren? Allereerst spellen, dan lezen, en tenslotte, als ze lang genoeg op school bleven en hun ouders het geld ervoor hadden, schrijven. Deze vaardigheden werden strikt na elkaar aangeleerd: eerst spellen en pas als men dit beheerste, het lezen. Schrijfles werd alleen gegeven aan kinderen die al behoorlijk konden

lezen en die oud en groot genoeg waren om de ganzeveer goed vast te houden.

Dit was een langdurige en omslachtige leermethode die vele jaren in beslag nam. Waarschijnlijk gingen veel kinderen van school, voordat zij aan schrijven toe waren...

➤ *Het gezin door Adriaan van Ostade, ets 1647.*

Tenslotte nog iets over de leerlingen en hun ouders. Deze foto laat een boerengezin zien, getekend door opnieuw Adriaan van Ostade. De prent illustreert goed onder welke omstandigheden de plattelanders moesten leven. Er is weinig verbeeldingskracht voor nodig om te beseffen dat het voor de meeste ouders heel onaantrekkelijk was om hun kinderen de school te laten bezoeken. Naar school gaan was duur.

Bovendien was het voor de meeste gezinnen noodzakelijk de werkkraft van de kinderen in te zetten om economisch het hoofd boven water te houden. En dan: welk voordeel leverde het onderwijs eigenlijk op? In de plattelandssamenleving van de Meierij speelden tot ver in de 19e eeuw lezen en schrijven slechts een marginale rol. Informatie werd grotendeels mondeling doorgegeven. Boeken en couranten werden alleen door de elite gelezen. De mensen die op de hierbij afgebeelde ets staan, zullen in hun dagelijks bestaan niet of nauwelijks met gedrukte of geschreven teksten in aanraking zijn gekomen.

Toch blijkt uit diverse bronnen dat de ouders het wel degelijk belangrijk vonden dat in hun dorp een schoolmeester was, naar wie hun kinderen toe konden gaan. Verder blijkt uit opgaven van leerlingenaantallen uit de 18e eeuw dat de onderwijsdeelname in feite heel behoorlijk is geweest. De overgrote meerderheid van de dorpskinderen ging wel degelijk naar school.

Het motief dat de ouders hiervoor hadden, was niet het leren van lezen en schrijven maar het feit dat de schoolmeester een groot deel, zo niet het grootste deel, van de opvoedende taak van de ouders overnam. Het belangrijkste doel van het onderwijs was namelijk de kinderen discipline, normen en waarden bij te brengen. Het lezen en schrijven op school was meer een onderwijsmiddel dan een onderwijsdoel. Alleen de kinderen van de elite, zowel de protestantse als de katholieke, gingen zó lang naar school dat zij goed lezen en schrijven leerden en dat ook na hun schooltijd bleven doen.

De ouders zelf hadden nauwelijks gelegenheid hun kinderen op te voeden omdat zij hun handen vol hadden aan hun werkzaamheden in het eigen bedrijf. Sterke bevolkingsgroei zorgde met name op de boerderijen voor veel werk. Misschien waren ouders ook niet goed toe in staat hunkimnderen op te voeden, zoals de eerder genoemde ds. Hanewinkel

rond 1800 stelde. In het schoolreglement van 1655 was officieel als doelstelling van het volksonderwijs vastgelegd dat de leerlingen opgevoed moesten worden "in alle sedigheyt ende gehoorsaemheyt". Dat betekende dat de schoolmeester geacht werd de leerlingen normen en waarden, gevoel voor discipline en eerbied voor het gezag bij te brengen. In feite was de dorpsschool in de 17e en 18e eeuw primair een opvoedingsinstituut. Lezen en schrijven waren het middel waarmee normen en waarden werden overgedragen en aangeleerd. Deze conclusie lijkt mij ook voor de hedendaagse onderwijspraktijk interessant. Veel mensen vinden namelijk dat de school een veel grotere taak zou moeten hebben bij de opvoeding van de kinderen. Wellicht kan de onderwijspraktijk uit de 17e en 18e eeuw nog een beetje dienen als spiegel voor de hedendaagse problematiek in onderwijsland.

Paapse scholen

Hoewel het verboden was, kwamen aan het einde van de zeventiende en in het begin van de achttiende eeuw in het geheim op grote schaal katholieke, zo geheten paapse scholen voor. Hierover was tot dusver weinig bekend. Daarom sta ik - voor het eerst in Nederland - uitvoerig stil bij deze scholen. Scholen die in het geheim door katholieke kosters of door kwezels werden geleid. Op verschillende plaatsen trok de katholieke koster zelfs met een stoet kinderen de grens over om in het buitenland les te geven.

Anders dan vaak is gedacht, zagen de meeste dorpsschoolmeesters het niet als hun taak de dorpskinderen te bekeren tot de gereformeerde religie. Juist het omgekeerde gebeurde: het onderwijs van de protestantse schoolmeesters was in de praktijk, vooral in de achttiende eeuw, op godsdienstig gebied neutraal. Dit leidde ertoe dat, met name in de achttiende eeuw, naar verhouding veel dorpskinderen de school bezochten. Ondanks dat waren tweehonderd jaar gelden zes van de tien katholieken analfabeet.

dr. H.Th.M. Roosenboom: De dorpsschool in de Meierij van 's Hertogenbosch van 1648 tot 1795; Stichting Zuidelijk Historisch Contact Tilburg, 1997; ISBN: 90-70641-56-9.

MONUMENTENZORG IN 1997

Gemeenten zoals Helmond met minder dan honderd rijksmonumenten krijgen subsidiegelden voor onderhoud van monumenten vanaf medio vorig jaar niet langer rechtstreeks van de rijksoverheid maar van de provincie. Dat wil zeggen dat de provincie bepaalt welke gemeente geld krijgt voor welke restauratie. De gemeenten dienden daarvoor voor eind vorig jaar een behoefte-raming ingediend te hebben.

De gemeente Helmond heeft ervoor gekozen om keer op keer geld te vragen voor de restauratie van de St. Lambertuskerk aan de Kerkstraat. Inmiddels is ruim een miljoen gulden toegezegd voor een restauratie die in totaal een drie miljoen gulden belooft. Het kerkbestuur bestudeert hoe zij de rest van dit bedrag bij elkaar kan krijgen. Deze forse subsidie voor een van de weinige rijksmonumenten die Helmond telt, betekent wel dat de komende jaren van rijkswege (via de provincie) geen geld meer te verwachten valt.

Eind vorig jaar heeft de gemeente vergunningen verleend voor werkzaamheden aan Marktstraat 10 en Van der Bruggenstraat ongenummerd, de Oude Toren van Stiphout. Naast Marktstraat 10 is een nieuwe ingang gebouwd, op de toren bij Stiphout heeft telefoonmaatschappij Libertel een steunzender met antennes aangebracht.

Inmiddels heeft de gemeente een aantal panden toegevoegd aan de gemeentelijke monumentenlijst:

- Wethouder Ebbenlaan 131, de Heilige Leonarduskerk;
- Wethouder Ebbenlaan 129, de pastorie van de H. Leonarduskerk;
- Floreffestraat 21A, de voormalige St. Annakerk;
- Hoofdstraat 153-155, het Unitas-gebouw uit 1923;
- Goorsebaan 1, het dijkwachtershuisje bij sluis 8.

Houtse Parallelweg 106 en 107, Eikendreef 47/51 (villa Wesselman/Dille) en Mr. Strikstraat 11-13 (boerderij uit ca. 1830) hebben subsidie gekregen voor onderhoud. Bij Watermolenwal 5 (één van de zes woonhuizen van Prinzen uit 1853) is dat afgewezen.

De Duitse woningen aan de Parallelweg krijgen een nieuwe verfje aan de buitenkant en architectenbureau Dille moet zijn dak repareren. Een verzoek van de architect om zijn pand op de rijksmonumentenlijst te laten zetten, is afgewezen. De afwijzing van subsidie voor de woonhuizen van Prinzen aan de Watermolenwal betreft het verzoek een dakkapel aan de straatzijde te mogen bouwen.

Het Unitas-gebouw is particulier eigendom. Er is sprake van om de eind jaren zestig grondig verknalde begane grond weer in de oorspronkelijke staat terug te brengen.

En wat bracht 1997 ons nog meer op heemkundig gebied? Een nieuw bakhuisje in Brouwhuis, mensen die de VVV-klokken willen behouden en bij de tijd brengen en steun daarvoor van de politieke partijen. Opgravingen in Brandevoort, archeologisch een van de meest interessante Vinex-locaties. Waar inderdaad al snel op belangrijke resten werd gestuit, van steentijd tot late middeleeuwen. Verder is medio februari 1997 een nieuw reglement voor de monumentencommissie vastgesteld dat op 5 mei in werking is getreden. Voortaan bestaat de Helmondse monumenten-adviescommissie uit onafhankelijke deskundigen en niet langer uit politici.

En dan Karelstein. De gemeente heeft gelukkig besloten dat "het monumentale belang van dit pand uitstijgt boven het bedrijfsbelang van Van Dam." Met de verkoop aan vier particulieren lijkt de bedreiging hier voorlopig van de baan. Het gevaar van verval van de Begemann-villa aan de Kromme Steenweg lijkt inmiddels afgewend nu zich investeerders hebben aangediend om het pand op te knappen. Mettertijd wordt de villa ingepast in het Boscotondo project.

Als Helmond prijzen zou uitdelen voor goed omgaan met (potentiële) monumenten, zouden daarvoor zeker in aanmerking komen het initiatief van makelaar Van Wetten om een kantoor te vestigen in het voormalige electriciteitshuisje aan de Eikendreef en het in meer of minder oorspronkelijke staat terugbrengen van het bankgebouw bij de Veestraatbrug. Ook

het voormalige hotel Wilhelmina aan de Bakelsedijk lijkt in handen gekomen te zijn van mensen met liefde en aandacht voor het gebouw.

➤ *Het Begemann complex dat plaats moest maken voor het Boscotondo-project. Zoals vertrekkend wethouder Van der Zanden onlangs eindelijk toegaf: tegen alle regels in haastig gesloopt.*

Goed nieuws en slecht nieuws

Aan goed nieuws valt verder te melden het behoud van zes woningen aan Hemelrijksestraat. Het slechte nieuws is echter dat de rest van deze woningen gesloopt is. Het slechte nieuws rond de straatklokken is dat het alsmaar niet lukt om een paar duizend gulden bij elkaar te brengen om de klokken weer toonbaar te maken. In tegendeel: vertrekkend wethouder Van der Zanden wil liever nieuwe klokken met nieuwe reclame.

In Brandevoort is weliswaar archeologisch onderzoek gedaan maar daar gaat het nog steeds om een proefsleuf en een provisorische opgraving. De conventie van Malta uit 1992 is nog altijd niet door Nederland ingevoerd. Deze Europese overeenkomst verplicht archeologisch onderzoek een

vaste plaats te geven in het beleid rond ruimtelijke ordening. Degene die opdracht geeft een potentiële archeologische vindplaats te verstoren, moet betalen voor het onderzoek. Zelfs de Nederlandse spoorwegen doen dat inmiddels bij de Betuwelijn. Staatssecretaris Nuis dreigt echter deze regeling alleen voor grote objecten verplicht te stellen. Terwijl in binnensteden ook nog heel wat archeologisch onderzoek valt te doen, zoals ook in Helmond keer op keer bewezen wordt. Denk maar aan de vondst van een waterput uit de vijftiende eeuw bij de Oude Aa.

Helmond mag blij zijn met het behoud van drie kerken die het bisdom aanvankelijk wilde slopen. De Bernadettekerk aan de Azalealaan wordt een supermarkt maar de situatie rond de Annakerk is nog altijd onduidelijk. Hetzelfde kan gezegd worden van de Leonarduskerk. Bovendien is vastgelegd dat ook basisschool de Cajuit 'van stedenbouwkundige waarde' is. Tot plaatsing op de monumentenlijst heeft dat vooralsnog niet geleid. En de personele invulling van de monumentencommissie is nog altijd niet geregeld.

Huizenonderzoek

Vooruitlopend op het vijftigjarig bestaan van de heemkundekring is eind vorig jaar een begin gemaakt met een breed opgezet onderzoek naar de geschiedenis van de Helmondse binnenstad. Doel van dit 'huizenproject' is het aanleggen van een wetenschappelijk verantwoorde documentatie over de panden in de binnenstad. Daarin komen alle beschikbare gegevens op een rij over eigendom, bewoning en gebruik van de percelen binnen de stadswallen tussen ongeveer 1450 en 1970.

Het project wordt uitgevoerd door ruim dertig volwassen vrijwilligers. Bovendien is een voor Nederland unieke samenwerking tot stand gebracht met het Carolus Borromeus College. Dertien eindexamen-leerlingen nemen deel aan dit project als onderdeel van hun afstudeerwerkstuk geschiedenis. Met deze documentatie maakt de heemkundekring gegevens uit een groot aantal bronnen toegankelijk. Daarnaast biedt het de mogelijkheid een overzicht te maken van de ontwikkeling van de Helmondse binnenstad.

Bovendien bieden de overzichten de mogelijkheid om in voorkomende gevallen snel gegevens beschikbaar te hebben over alle 'monumentale' panden. Bij plannen voor (ver)bouw en sloop blijken deze maar al te vaak nodig te zijn. In het verleden kwamen deze gegevens vaak (veel) te laat beschikbaar of werd helemaal geen onderzoek gedaan.

De resultaten van dit onderzoek komen vanaf eind dit jaar beschikbaar.

Golfbaan

Afgelopen jaar bracht ook de nog steeds voortslepende ruzie over de aanleg van de golfbaan achter Van Dam golfkanton. En in 1997 heeft de Heemkundekring Helmond-Peelland de gemeente verzocht de Steenweg tot beschermd stadsgezicht aan te wijzen. Dit werd gevolgd door een gesprek waarin ons gevraagd werd erop te vertrouwen dat de gemeente ook zonder zo een aanwijzing het monumentale belang van deze vrij ongeschonden straatwand zal handhaven. Wij wachten kritisch af.

Stil is het rond het verzoek de dienstwoning van het pompstation aan de Bakelsedijk op de monumentenlijst toe te voegen. Bijna even stil als rond het vijftigjarig bestaan van Brabants Heem en het samengaan van Industrieel erfgoed en het Jan Vissermuseum.

We zijn nog altijd in afwachting van de dreigende sloop van honderden woningen in en om de Helmondse binnenstad. Een plan van bestuurders die over hun politieke graf heen willen regeren. Het is te hopen dat hun opvolgers zich beter realiseren dat Helmond nog steeds het Mekka van de volkswoningbouw is. Een feit waar mensen van buiten de stad heel wat meer oog voor hebben dan de Helmonders zelf.

Het schijnt nog altijd belangrijker te zijn kerken en fabrikantenvilla's te beschermen dan de huizen van arbeiders en middenstanders. Uit cultuurhistorisch oogpunt bezien, zijn deze laatsen echter zeker zo representatief voor de stad Helmond. Een reden te meer om onze oproep te herhalen om te komen tot een integrale aanpak van stadsvernieuwing en verfraaiing waarin cultuur en historie naar hun niet geringe waarde geschat worden.

Namaak-monument

En dan de sloop of het instorten, naar gelang wie aan het woord is, van de ruim honderdvijftig jaar oude arbeiderswoning aan Meester Strikstaat 11-13 in Stiphout. Begin 1997 heeft o.a. de Heemkundekring de plannen voor een verbouwing goedgekeurd. We waren blij eindelijk eens tijdig geïnformeerd en geraadpleegd te worden. Als dan maanden later iets verandert, hoor je echter niets. Dan blijkt sloop opeens 'noodzakelijk' te zijn, oordeelt bouw- en woningtoezicht. En - oh hoe toevallig - net als altijd midden in de vakantieperiode. Zo verwordt deze woning aan de Meester Strikstraat, ondanks de aan te nemen goede bedoelingen, tot net zo een namaak-monument als het te veel geroemde Ketsegangske.

Helmond zou een voorbeeld kunnen nemen aan de gemeente Bakel-Gemert. Die is zo overtuigd dat panden vaak in waarde stijgen door plaatsing op de monumentenlijst, dat zij een bepaling maakt dat mocht verkoop tegen de getaxeerde waarde niet lukken, de gemeente het monument tegen die waarde overneemt.

Ook in Helmond begint langzaam het besef baan te breken dat je de sfeer in een stad kunt opkrikken door meer rekening te houden met historische elementen. Her en der in Nederland ontlenen (Vinex) nieuwbouwwijken opeens hun waarde aan de archeologische resten daaronder en worden aangeprezen in de trant van 'wonen in een Romeinse grenspost'. In Helmond hoeven we niet eens zo ver terug in de tijd te gaan!

Een ander stokpaardje van vertrekkende wethouders is het opknappen van de Mater Dei en omgeving aan de Zuid-Koninginnewal met aan de achterkant de 'Vleeschouwerij' van Stevens aan de Kerkstraat. In de Kerkstraat staat echter meer te gebeuren met onder meer de bank die bouwplannen heeft. Het is te hopen dat de nieuwe gemeenteraad zich niet blind staart op één (prestige)object.

Huis met de Luts

En dan als laatste het Huis met de Luts. Na de actie voor behoud van Helmonds dierbaarste monument zou aanvankelijk een Italiaans restaurant in dit gebouw aan de kop van de Markt komen. Een bestemming

waarvoor de oude bakkerij en herberg in eerste instantie ook gerestaureerd is. Intussen heeft dit geleid tot een rechtszaak. De Heemkundekring Helmond-Peelland denkt dat daarbij twee zaken een rol spelen: inhoudelijke argumenten en procedurele zaken. De inhoudelijke argumenten zijn met name in Helmonds Heem 1995-3 al volop uiteen gezet. Procedureel valt daar hooguit aan toe te voegen dat het prettig zou zijn wanneer betrokkenen tijdig door de gemeente op de hoogte gebracht worden van (ver)bouwplannen. Inmiddels hebben de gemeente en de Heemkundekring afspraken gemaakt die daarin verbetering zouden moeten brengen, al is de Mr. Strikstraat daarvan geen bijzonder goed voorbeeld.

Elders in de binnenstad staan winkelpanden leeg met heel wat grotere ramen. Alleen daardoor al wordt het bezwaar van een luifel voor de verhuurbaarheid van het Huis met de Luts voldoende ontkracht. Net zomin als het nodig geweest was fraaie vensterbanken grof door te zagen om beter zicht op een schoenen-etalage te geven.

Vroeger dienden gebouwen om mensen te beschermen. Tegenwoordig dienen de gebouwen tegen mensen beschermd te worden. En dan vooral tegen zakenlieden en politici met een vooruitgangsbord voor hun kop. Zij zouden eens kunnen bedenken dat meer Nederlanders lid zijn van een historische vereniging dan van een voetbalvereniging; dat in veel dorpen de heemkundekring de grootste vereniging is. Dat heeft consequenties voor de verdeling van aandacht en geld die zo kort na de verkiezingen wel weer onder de aandacht mag komen.

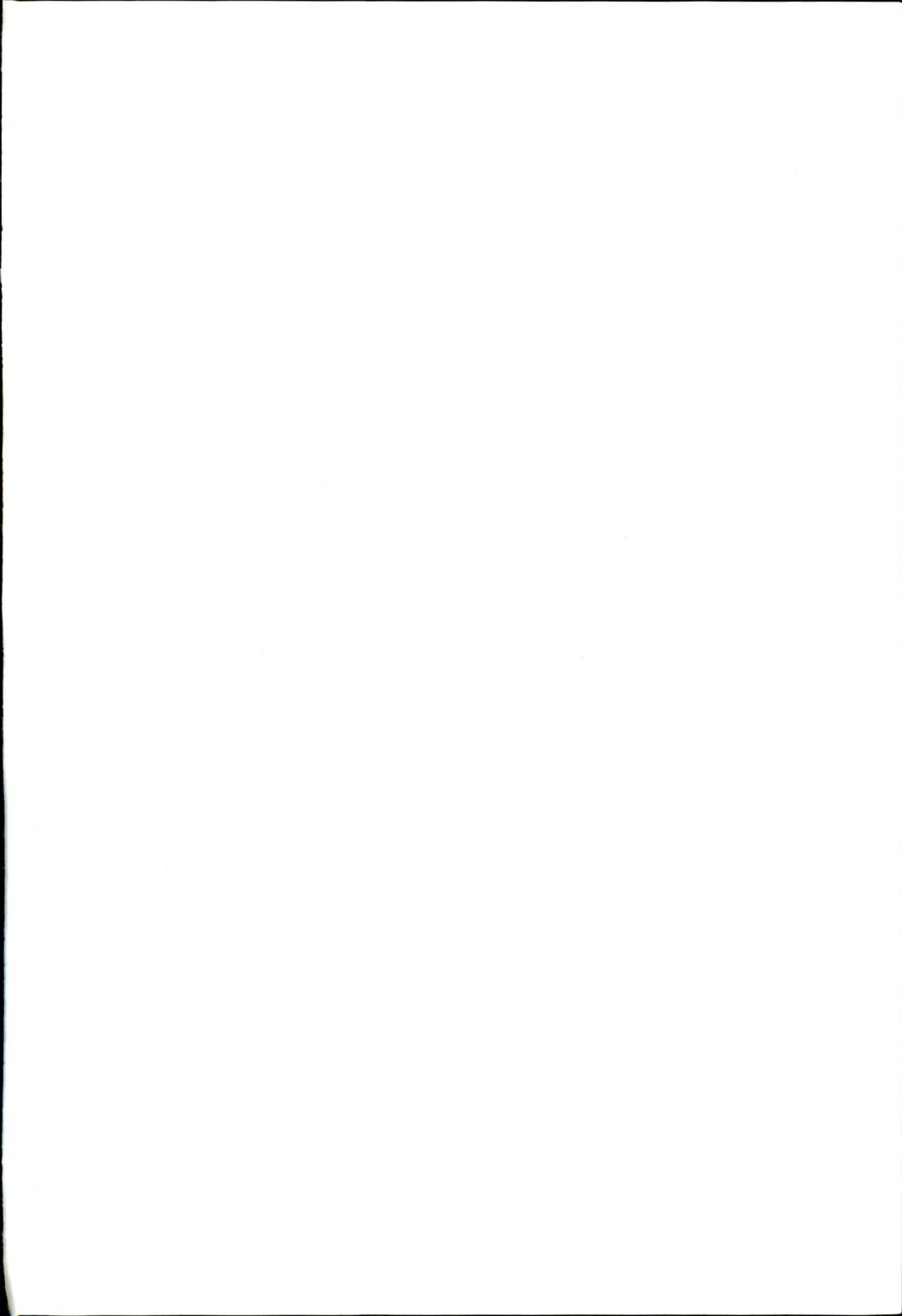
HELMONDS HEEM

Inhoud drieëntwintigste jaargang, 1997

(Op alfabetische volgorde van de achternaam van de auteurs)

PETER DEKKERS	7
<i>Verslag van een vierschaar in Aarle-Rixtel anno 1300</i>	
<i>Het volledig verslag van deze zitting van de vierschaar</i>	13
MIEN DEKKERS-SORBER	143
<i>De neutrale verkennerij (foto's)</i>	
COR GILLHAUS	111
<i>Vekenner bij de Wolven</i>	
JEROEN VAN DER HEIJDEN	31
<i>Bouwhistorisch onderzoek van het huis met de luts</i>	
HARRY LÖRING	37
<i>Van patronaten, padvinders en verkenners</i>	
<i>Scouting in Helmond tot 1945</i>	
REDACTIE HELMONDS HEEM	
<i>Kermis in Helmond</i>	28
<i>Helmond huldigt haar oud-verzetstrijders</i>	103
<i>Redactioneel</i>	5
<i>Redactioneel</i>	109
<i>Monumentenzorg in 1997</i>	157

<i>Inhoud Helmonds Heem 1997</i>	164
HENK ROOSENBOOM	149
<i>De dorpsschool in de Meierij tussen 1648 en 1795</i>	
J.F. VAN RUTH-VAN HEMERT	29
<i>Toen de radio nog een fenomeen was</i>	
GERRIE ZEGERS	15
<i>Literatuur over Helmond verschenen in 1994 en 1995</i>	

HELMONDS HEEM

1997 Nummer 3-4

drieëntwintigste jaargang

INHOUD

REDACTIONEEL	109
VERKENNER BIJ DE WOLVEN	111
<i>Cor Gillhaus</i>	
DE NEUTRALE VERKENNERIJ	143
<i>Mien Dekkers-Sorber</i>	
De dorpsschool in de Meierij tussen 1648 en 1795	149
<i>Henk Roosenboom</i>	
JAAROVERZICHT 1997	157
<i>redactie</i>	
INHOUD HELMONDS HEEM 1997	164
<i>redactie</i>	